
TÜRK İŞ
TÜRKİYE İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU YAYIN ORGANI
ISSN 1300-6843
Ağustos 1996 SAYI: 315
İŞÇİNİN VE MEMURUN
ZORUNLU
TASARRUFLARI
ÖDENMELİDİR.
BEDELSİZ
OTO İTHALATI
ÇALIŞMA
DÜZENİNİ
BOZAR!

TÜRK-İŞ

TÜRKİYE İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU
Aylık Yayın Organı

TÜRK-İŞ YÖNETİM KURULU

Bayram MERAL
Genel Başkan
Şemsi DENİZER
Genel Sekreter
Enver TOÇOĞLU
Genel Mali Sekreter
Salih KILIÇ
Genel Eğitim Sekreteri
Sabri ÖZDEŞ
Genel Teşkilatlandırma Sekreteri

SAHİBİ
TÜRKİYE İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU
TÜRK-İŞ ADINA
Genel Başkan
BAYRAM MERAL

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
ENİS BAĞDADİOĞLU

YAYINI HAZIRLAYANLAR
HASAN TAHSİN BENLİ
ÖZCAN KARABULUT

YÖNETİM YERİ
TÜRK-İŞ Genel Merkezi
Bayındır Sk. No: 10
Yenişehir / ANKARA
Tel : 433 31 25 (4 Hat) (Santral)
Fax : 433 68 09 - 433 85 80
Basın Bürosu : 433 38 24

Dergimizde yayınlanan yazılar yazarların düşüncesini yansıtır.

ABONE
Yurtiçi 6 aylık 40.000.- TL., Yıllık 80.000.- TL.
Yurtdışı 6 aylık 60.000.- TL., Yıllık 120.000.- TL.

DERGİMİZ BASIN AHLAK YASALARINA UYAR

Dizgi - Baskı :
DEMİRCİOĞLU MATBAACILIK
434 14 71 • ANKARA

BASKI TARİHİ : 13.09.1996

AYIN İÇİNDEN

İşçi Partisi Genel Başkanı Doğu Parinçek ve Genel Başkan Yardımcısı Hasan Yalçın 28 Ağustos 1996 günü TÜRK-İŞ'i ziyaret ettiler.

DİSK Genel Başkanı Rıdvan Budak başkanlığındaki DİSK Yönetim Kurulu 19 Ağustos 1996 günü TÜRK-İŞ'i ziyaret ederek Genel Başkan Bayram Meral ve Yönetim Kurulu üyeleriyle görüştüler.

Ürdün İşçi Sendikaları Konfederasyonu Genel Sekreteri Halit Shraim başkanlığındaki bir heyet 19 Ağustos 1996 günü TÜRK-İŞ'i ziyaret ederek Genel Başkan Bayram Meral ile görüştü.

BAŞKANDAN

BAYRAM MERAL
TÜRK-İŞ
GENEL BAŞKANI

TÜRK-İŞ, SORUNLARIN DİYALOGLA ÇÖZÜMÜNDEN YANADIR

Türkiye, hükümetlerce yıllardır uygulanan yanlış politikalar nedeniyle, tarihinin en sıkıntılı dönemlerini yaşamaktadır. İşsizlik artmaktadır. Enflasyon hızlanmaktadır. Dar ve sabit gelirlilerin durumu her geçen gün daha da zorlaşmaktadır.

Bu sorunların çözümü, Hükümet, işçi ve işveren kanatları arasındaki diyaloğun sağlıklı bir biçimde ve iyiniyete dayalı olarak geliştirilmesinden geçmektedir. Ülkemizin komşularının bir bölümüyle ilişkilerinde sorunlar vardır. Körfez yeniden ısınmaktadır. Ekonomik bunalım giderek derinleşmektedir. Uluslararası alandaki rekabet sertleşmektedir. Artan sorunlar ancak Türkiye'nin güçlü bir biçimde ayakta durmasından yararı olan tüm tarafların, başta işçi sınıfımız olmak üzere, Hükümetin, işverenlerin, toplumun diğer kesimlerinin birlikte çözüm aramasıyla aşılabilir.

Hükümet, bu diyalog çağrısına samimi ve güvenilir bir biçimde cevap vermelidir.

Hükümetin cevabı, öncelikle, muhalefetteyken vaadedilen noktalarda atılacak adımlar olmalıdır.

12 Eylül döneminin Anayasası ve diğer antidemokratik yasaları ve uygulamaları kaldırılmalı, çalışma mevzuatımız, Türkiye tarafından onaylanmış ILO Sözleşmeleri ile uyumlu hale getirilmelidir. Özellikle de iş güvencesinin sağlanması temel talebimizdir.

Sendikal hak ve özgürlükler üzerindeki baskılar ve kısıtlamalar kaldırılmadan, Hükümet kanadının diyalogdaki tutumunun iyiniyete dayalı olduğunu ileri sürmek mümkün değildir.

Diğer güncel ve önemli bir konu, sorunları her geçen gün daha da derinleşen SSK'nın, sigortalıların kazanılmış haklarına darbe indirilmeden, kurtarılması, demokratik ve özerk bir yapıya kavuşturulmasıdır.

Bu konuda IMF ve Dünya Bankası'nın isteklerine değil de, halkımızın sesine kulak verilmesi, sağlıklı bir diyaloğun zeminini oluşturacaktır.

Zorunlu tasarruf fonunda biriken 428 trilyon liranın gerçek sahiplerine TÜRK-İŞ Başkanlar Kurulu'nun belirlediği koşullarda ve süre içinde ödenmesi de diyalog konusundaki iyiniyetin bir ifadesi olacaktır.

TÜRK-İŞ tarihinin hiçbir döneminde sorun yaratmamıştır. TÜRK-İŞ, daima ülkemizin bütünlüğü, halkımızın huzuru ve mutluluğu için çaba göstermiş, başkalarının yarattığı sorunların çözümü konusunda öncelikle diyalog yolunu zorlamış, sorunları masa başında görüşmeler yolula çözmeye çalışmıştır.

TÜRK-İŞ bugün de bu geleneksel çizgisini sürdürmektedir. Ancak, TÜRK-İŞ'in bu iyiniyetli girişimlerinin aynı şekilde iyiniyetle karşılanmaması durumunda, özellikle 1994 ve 1995 yıllarında işçi sınıfı tarihine şanlı birer sayfa olarak geçen eylemlerimiz, Başkanlar Kurulu'muzun gerekli gördüğü durumlarda yeniden gündeme gelecektir.

TÜRK-İŞ BAŞKANLAR KURULU TOPLANDI

Bayram MERAL : "Hükümetin açıkladığı kaynak paketinin gerçekliği tartışmalıdır"

- **TÜRK-İŞ Başkanlar Kurulu toplantısı 15 Ağustos 1996 günü yapıldı.**
- **Toplantının açılışında bir konuşma yapan Genel Başkan Meral ülkenin ve çalışanların sorunlarının devam ettiğini söyledi.**

Başkanlar Kurulu toplantısının açış konuşmasında TÜRK-İŞ Genel Başkanı Bayram Meral şu görüşlere yer verdi:

"Başkanlar Kurulumuzun Değerli Üyeleri,

Basınımızın ve Televizyon Kanallarının Değerli Çalışanları,

Hepinizi TÜRK-İŞ Yönetim Kurulu adına en derin saygı ve sevgilerimle selamlıyorum.

Değerli Arkadaşlarım,

Başkanlar Kurulumuzun son toplantısından günümüze, ülkemizde her açıdan önemli gelişmeler yaşanmıştır. TÜRK-İŞ, Türkiye Cumhuriyeti'nin bağımsızlığının ve bütünlüğünün timsali kutsal bayrağımıza 23 Haziran 1996 günü yapılan saygısızlığa gereken cevabı anında vermiştir ve vermeye devam edecektir. TÜRK-İŞ her zaman Türkiye Cumhuriyeti'nin bağımsızlığının ve üniter devlet yapısının koruyucusu, insan haklarına saygılı, laik ve demokratik sosyal nukuk devletinin savunucusu olmuştur.

TÜRK-İŞ, ülkemizi, halkımızı ve işçi sınıfımızı etnik kökenlerine göre bölmek amacıyla silaha sarılanlarla diyalog kurma girişimlerine de karşı çıkmıştır. Demiriz İstasyonuna bölücü terör örgütü tarafından yapılan ve halkımız tarafından lanetlenen son saldırı, bu tür diyalog girişimlerinin ne kadar yanlış olacağını bir kez daha göstermektedir.

TÜRK-İŞ geçtiğimiz haftalarda cezaevlerindeki ölüm oruçları konusunda HAK-İŞ ve DİSK'le birlikte tavır almış, insancıl açıdan yaklaştığı bu sorunun üst düzey diyalog yoluyla çözümü konusunda önemli girişimlerde bulunmuştur. Ülkemizin birlik ve bütünlüğünü korurken yaralanan askerlerimize yaptığımız ziyaret de, bu konudaki hassasiyetimizin bir ifadesidir.

Enflasyon hızlanarak sürmektedir. Temmuz ayı sonu itibariyle son 12 aylık dönemde fiyatlar yüzde 81,2 oranında artmıştır. 4 kişilik bir ailenin bir aylık mutfak masrafı 17 milyon lirayı aşmıştır. Ancak yeni kaynak yaratılmadan yüksek faizle borçlanmaya gidilmesinin düşünülmesi nedeniyle, enflasyonun yıl sonu itibariyle yüzde yüzleri aşacağı tahmin edilmektedir.

Zamlar birbiri ardına gelmeye başlamıştır. Akaryakıta, tüpgaza, ilaca, ete gelen zamları, başta ekmek olmak üzere, halkımızın kullandığı diğer temel tüketim mallarına yapılan zamlar izleyecektir. 100 bin liralık metal paranın ve 5 milyon liralık banknotun basım hazırlıkları yapılmaktadır. Hükümetin memurlar ile işçi ve memur emeklilerine verdiği yüzde 50 zam ve net aylık asgari ücretin 11 milyon liraya yükseltilmesi, ilk etapta rahatlatıcı gö-

rünmüştür. Ancak gelecek zamlarla bu gelirin eriyip tükenmemesi için gerekli tedbirler alınmalıdır.

Bugünkü asgari ücret, günün koşullarına göre ihtiyacı karşılamaktan uzaktır. TÜRK-İŞ, asgari ücretin vergi dışı kalacağı yolundaki vaadleri ciddiye alarak, belirlenen miktara karşı çıkmamıştır. Meclisin Bakanlar Kurulu'na vermiş olduğu yetki kullanılarak, asgari geçin indirimi asgari ücret düzeyine çıkarılmalı, asgari ücret vergi dışı bırakılmalıdır.

Hükümeti oluşturan siyasi partiler, "enflasyonun altında kalmayacak zam" vaadlerini unutmamalı, yapılacak zamların bir önceki dönemde gerçekleşen enflasyonun altında olmamasını sağlamalıdır. İşçilerin ve memurların 1994 ve 1995 yıllarında gerileyen gerçek gelirlerinin 1996 yılında artırılması zorunludur.

Refahyol Hükümetinin açıkladığı kaynak paketinin gerçekçiliği tartışmalıdır. TÜRK-İŞ, herkesin geliri ve malvarlığı ile orantılı bir vergi ödemesini istemektedir. TÜRK-İŞ, Devletimizin soyulmasının ve yağmalanmasının önlenmesini, israfa engel olunmasını talep etmektedir. Kaynak paketinde ise adaletli bir vergi düzeni yoktur; yalnızca borçlanma ve kamu mallarının tasfiyesi vardır. Dövize endeksli tahvil, bütçenin günümüzde yaklaşık yüzde 40 olan faiz yükünün çok daha yukarılara çekilmesi anlamına gelmektedir. Faize karşı çıktıklarını ileri sürenler, böyle bir uygulamayla faiz bataklığına daha fazla batacaktır.

Lojman satışlarından gelecek gelir sınırlıyken, bundan etkilenecek olanlar zaten büyük sıkıntı içindeki küçük memurlar olacaktır. Lojman satışları olacaksa, öncelikle milletvekillerinin lojmanları satılmalıdır.

Diğer taraftan, kaynak paketinin ana unsurlarından olan özelleştirme de ülkemiz ve halkımız açısından önemli sorunlar yaratmaktadır. Özelleştirme ile sağlanacak kaynaklarla yatırım yapılacağından ve yeni iş olanaklarının yaratılacağından söz edilmiştir. Ancak bugüne kadar yapılan özelleştirmeyle elde edilen gelir, bütçe açıklarının kapatılmasında kullanılmış ve bazı kesimlere düşük faizli kredi olarak aktarılmıştır. Özelleştirmeyle, ülkemizin fabrikaları kapatılmış, binlerce işçi sokağa atılmış, açık kalan fabrikalardan da önemli sayıda işçi çıkarılmıştır. Böylece, işsizler ordusuna yeni işsizler eklenmiştir. Kaynakları yıllardır yağmalanan kamu bankalarının geleceğiyle ilgili olarak ise hiçbir ciddi adım atılmamıştır. Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu ve Karadeniz Bölgelerinde ve İç Anadolu Bölgesi'nin bazı illerinde istihdam yaratıcı yatırımları yapan, yalnızca Devletimizdir. Bu bölgelerde hiçbir özel sektör kuruluşu yatırım yapma niyetinde değildir. Hükümet, sosyal devlet olma yükümlülüğünün gereklerini yerine getirmeli, özellikle bu bölgelerdeki yatırımlara öncülük etmelidir. Göçün ve terörün durdurulmasının en insancıl, etkili ve ucuz yolu budur.

1996 bütçesinin yüzde 38,3'ü iç ve dış borçların faizlerine giderken, yalnızca yüzde 25,5'i tüm işçilerin ve memurların her türlü giderine gitmektedir. 1996 yılının ilk 5 ayında toplanan vergilerin yüzde 81'i borç faizlerinin ödenmesine ayrılmıştır. Bu rantiyeler, faizciler, çalışmadan parayla para kazananlar etkili bir biçimde vergilendirilmeden, ülkemizde adaletten söz etmek ve yatırımları çekici kılmak mümkün değildir.

Halkımız, kamu kesimi işlerlerinde 12 Eylül öncesinin siyasi kavgalarını istememektedir. 12 Eylül öncesinde olduğu gibi, işçileri ve memurları siyasi kamplara ayırmak, ne ülkeye, ne de bu kampları yaratanlara yarar sağlayacaktır. Bu konuda geçmişten ders alınması, aynı hataların tekrarlanmaması gereklidir. Ülkemizde 12 Eylül döneminin anti-demokratik düzenlemeleri sürerken, hak ve özgürlükleri kısıtlayıcı yeni adımlar atılmamalıdır. Sayın Cumhurbaşkanımızın iki yasayı yeniden görüşülmek üzere Meclis'e geri göndermesini, bu açılardan son derece doğru ve önemli görüyoruz.

Baskılarla sendika değiştirmeye çalışmak ve çalışanların ekmeğiyle oynamak, bu yanlış işleri yapanlara da, yaptıranlara da bir yarar sağlamamıştır. Geçmişteki bu hatanın tekrar edilmemesi için de siyasileri bir kez daha uyarıyoruz.

Bugün ülkemizin içeriden ve dışarıdan görünümü hiç de hoş değildir. TÜRK-İŞ olarak, hükümetlerin 12 Eylül'ün anti-demokratik yasalarını ortadan kaldırmalarını beklerken, olağanüstü hali kaldırıyoruz gerekçesiyle, İl İdaresi Yasasında yapılacak bir değişiklikle Türkiye genelinde fiilen olağanüstü hal uygulama girişimlerine 1994 ve 1995 yıllarında karşı çıkmıştık. İşçilerin meşru eylemlerini yasaklayacak bu tür girişimlere bugün de karşı çıkmaya devam ediyoruz.

Bir konuya daha açıklık getirmek istiyorum. Sayın Tansu Çiller'in işçiler, SSK ve TÜSİAD'la ilgili olarak söylediklerini tasvip etmek ve hatta mantıkla açıklayabilmek mümkün değildir. Bu yaklaşıma karşı anında vermiş olduğumuz cevabın rahatlığı ve huzuru içindeyiz. Sayın Başbakan Yardımcısı, söylediklerı konusunda işçilerden özür dilemelidir. Bu konuda gerekli duyarlılığı gösteren ve şiddetli tepkilerini dile getiren tüm kişi ve çevrelere ve özellikle işçilere ve sendikacı arkadaşlarıma, TÜRK-İŞ adına teşekkürlerimi sunuyorum.

Zorunlu tasarruf üzerinde bazı oyunlar oynanmak istenmektedir. Hükümet, iç ve dış borçları günü gününe ödemekle öğünmektedir. Hükümet, özel bankaya yatırılmış para konusunda bile tasarruf sahibine bir güvence vermektedir. Hükümet, işçiye ve memura olan zorunlu tasarruf borcunu da aynı titizlikle ödemelidir. TÜRK-İŞ Başkanlar Kurulu, işçinin ve memurun bu parasına el koyma veya geciktirerek ödeme girişimleri karşısında atılacak adımları belirleyecektir.

Türkiye Cumhuriyeti bağımsız bir devlettir. Hiçbir ülke, Türkiye Cumhuriyeti'nin dış politikasını yönlendirmeye kalkmamalıdır. TÜRK-İŞ, bağımsızlığımızı zedeleyici her türlü dış müdahalenin karşısındadır ve bağımsızlığımıza sahip çıkan hükümetleri desteklemiştir ve destekleyecektir. Hükümetimiz, özellikle ülkemizin en büyük sorunu olan PKK terörünü destekleyen ve ulu önder Atatürk'e ve Türkiye Cumhuriyeti'nin temel niteliklerine gereken saygıyı göstermeyen ülkelerle ilişkilerinde de gereken özeni göstermelidir.

Şu anda önemli diğer bir sorun da SSK'dır. SSK'nın sorunları devam etmektedir. Hükümet tarafından hazırlanan tasarıda, TÜRK-İŞ'in, en fazla temsil niteliğine sahip işçi kuruluşu olmasından kaynaklanan bazı hakları ortadan kaldırılmak istenmektedir. Başkanlar Kurulumuz bu konuyu da değerlendirecektir. Bunlar ve benzeri konulardaki taleplerimiz, Başbakan Sayın Necmettin Erbakan'a 10 Temmuz 1996 günü arz edilmiştir. Ancak bu taleplerimiz konusunda bugüne kadar somut bir adım atılmamıştır.

Gündemimizin önemli diğer bir konusu, toplu iş sözleşmeleridir. Metal ve tekstil işkollarında grup toplu iş sözleşmesi görüşmeleri başlamıştır. Diğer işkollarında da çeşitli işyerlerinde toplu sözleşme görüşmeleri sürmektedir. 1996 yılının son aylarından itibaren, kamu kesimi işyerlerinin büyük çoğunluğunun toplu sözleşme görüşmeleri yeniden gündeme gelecektir. Başkanlar Kurulumuz, bu konuda izlenecek stratejiyi belirleyecektir.

Başkanlar Kurulumuzun ülkemize, halkımıza, işçi sınıfımıza ve TÜRK-İŞ'e hayırlı olması dileğiyle, hepinize en derin saygı ve sevgilerimi sunuyorum."

TÜRK-İŞ BAŞKANLAR KURULU BİLDİRİSİ

(15 Ağustos 1996, Ankara)

TÜRK-İŞ Başkanlar Kurulu 15 Ağustos 1996 günü Ankara'da toplanarak ülkemizde yaşanan gelişmeleri değerlendirmiştir.

Başkanlar Kurulumuz, en son olarak Sivas Demiriz Tren İstasyonu'nda yapılan insanlıkdışı katliam da dahil olmak üzere, bölücü terör örgütünün Türkiye Cumhuriyeti'nin bağımsızlığına ve bütünlüğüne ve halkımıza yönelik tüm saldırılarını lanetlemekte, ülkemizin her köşesinde huzurun ve güvenliğin en kısa sürede sağlanmasını talep etmekte, teröristlerin silahlarını bırakarak bağımsız Türk adaletine sığınmalarını istemektedir.

TÜRK-İŞ Başkanlar Kurulu, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne ve bayrağımıza yönelik saldırıyı protesto etmekte; uluslararası kamuoyunu, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni tanımaya ve Kıbrıs sorununun görüşmeler yoluyla ve Türk Toplumunun güvenliği ve geleceği güvence altına alınarak çözümlenmesi doğrultusunda girişimlerde bulunmaya çağırmakta; Kıbrıs'ta yeni gerginliklere yol açılmamasını istemekte; Kıbrıs Cumhuriyeti Sendikalarını, olay çıkartmaya çalışan çevrelere karşı barışı savunmaya çağırmaktadır. Başkanlar Kurulumuz, bir sonraki toplantısını bu amaçla 30 Ağustos - 1 Eylül 1996 günleri Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yapmayı kararlaştırmıştır.

Başkanlar Kurulumuz, işçilere hareket eden Başbakan Yardımcısı Tansu Çiller'i şiddetle protesto etmekte ve kendisini, işçilerden özür dilemeye çağırmaktadır.

TÜRK-İŞ, işçi sınıfının ve halkımızın hak ve çıkarlarını koruma konusunda kararlıdır. TÜRK-İŞ ve Sendikalarımız, siyasi partiler karşısında bağımsızlığını özenle korumaktadır. TÜRK-İŞ, geçmişte olduğu gibi bugün de, işçi sınıfının ve halkımızın çıkarlarına zarar verecek doğrultuda adım atan Hükümetleri uyarmayı ve gerektiğinde tam bir bütünlük içinde meşru ve demokratik eylemlerle tepkisini göstermeyi sürdürecektir.

Türkiye, sorunlarının çözümü için yeterli kaynağa sahiptir. Hükümetler, bu kaynağı harekete geçirmekten ısrarla kaçınmaktadır. Borçlanma ve kamu mal varlığının tasfiyesi yoluyla kaynak sağlamaya dayanan politikalar kaynak sorununu çözmeyecek aksine daha da artıracaktır. Türkiye'nin tüm sorunlarını çözecek kaynak, herkesin geliri ve serveti ile orantılı bir vergi vermesidir. Ayrıca, ülke-

mizdeki yağma, yolsuzluklar ve israf önlenmeli, Devletimizin sırtındaki faiz yükü kaldırılmalıdır.

Başkanlar Kurulumuz, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Yasası'nda, öncelikle toplumsal taraflarla uzlaşma sağlanmadan ve SSK özerk ve demokratik bir yapıya kavuşturulmadan getirilecek ve kazanılmış haklarımızı geri götürecek girişimlere kesinlikle karşıdır. 4792 sayılı Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu'nu değiştirerek SSK Yönetim Kurulu ve Genel Kurulu'nun yapısını, ülkemizde tüm kurumlarda ve ILO'da en fazla temsil niteliğine sahip olan TÜRK-İŞ aleyhinde yeniden biçimlendirecek girişimlere de gereken tepki gösterilecektir. Başkanlar Kurulumuz, bu girişimi, işçileri bölmeye yönelik yeni bir girişim olarak değerlendirilmektedir.

Başkanlar Kurulumuz, işçileri ve memurları siyasi görüşlerine göre bölmeye yönelik girişimlere kesinlikle karşı çıkmakta, kamu kesiminde siyasi görüşlere göre farklı davranılmamasını istemekte, özellikle SSK Yönetim Kurulu'nda ve kurum içi görevlerde yasa ve gelenekler çiğnenerek tasfiyelere gidilmemesini talep etmektedir.

Uygulanan yanlış politikalar nedeniyle, enflasyon ve işsizlik artarak sürmektedir. Halkımızın temel tüketim mallarına birbiri ardına zam yapılmaktadır. Özellikle kamu kuruluşlarının kapatılması ve özelleştirilmesiyle, işsizlik daha da artmaktadır. Hükümet, bu sorunların çözümü doğrultusunda ciddi adımlar atmalıdır. Asgari geçim indirimi asgari ücret düzeyine çıkarılmalıdır.

Tasarrufu teşvik kesintileri kaldırılmalı, Çalışanların Tasarruflarını Teşvik Hesabında yer alan kesintiler, katkı payları ve tüm nemaların toplamı en çok 2 ay içinde ödenmeli, işverenin çalışanlar adına yatırdığı yüzde 3'lük katkı payı da çalışanın brüt ücretine eklenmelidir.

Ülkemizde temel sorunların çözümü demokratikleşmeden geçmektedir. 12 Eylül Anayasası ve diğer mevzuatı TÜRK-İŞ'in ve halkımızın talepleri doğrultusunda ve siyasi partilerin vaadlerine rağmen yıllardır hala demokratikleştirilmemiştir. Olağanüstü hal uygulamasına yol açan sorunlar bir an önce sona erdirilerek tüm ülkemizde huzur ve güvenlik sağlanmalıdır. Olağanüstü hal kaldırılırken, İl İdaresi Yasası ve Terörle Mücadele Yasası'nda temel hak ve özgürlükleri daha da sınırlandıracak ve meşru ve demokratik eylemleri suç sayacak değişiklikler yapılmamalıdır. Başta 12 Eylül Anayasası olmak üzere tüm yasalarda ve uygulamada gerekli demokratikleşme sağlanmalı, çalışma mevzuatımız Türkiye tarafından onaylanmış ILO Sözleşmeleri ile uyumlu hale getirilmelidir. Özellikle sendikaların ve sendikacıların siyaset yasağı konusundaki yasak ve kısıtlamalar öncelikle kaldırılmalıdır.

1997 yılı kamu kesimi toplu sözleşme görüşmeleri, bugüne kadar olduğu gibi, TÜRK-İŞ Başkanlar Kurulu'nun yönlendiriciliğinde sürdürülecektir.

Başkanlar Kurulumuz, yüksek oranlı enflasyonla işçilerin gerçek gelirlerinde yaşanan hızlı gerilemeyi ve toplu sözleşmelerin imzalanmasından sonra toplu sözleşme zam farklarının ödenmesinde yaşanan sorunları gözönüne alarak, 1997 yılı kamu kesimi toplu iş sözleşmeleri için yetki sürecini 2822 sayılı Yasanın izin verdiği ön süre kullanılarak başlatmayı kararlaştırmıştır.

Başta DSİ ve Köy Hizmetleri'nde çalışanlar olmak üzere, çeşitli işkollarında çalışan yüzbinlerce geçici ve mevsimlik işçinin yıllık çalışma süreleri sürekli olarak azaltılmakta, işe giriş ve işten çıkarılma tarihleri belirsizleşmekte ve keyfileşmekte, bu alandaki siyasi müdahaleler aracılığıyla sendikacılık hareketi bölünmek ve zayıflatılmak istenmektedir. Bu yanlış uygulamalar sona erdirilmeli, geçici ve mevsimlik işçilerni çalışma süreleri artırılmalı, keyfilikten kurtarılarak düzenlenmeli ve siyasi müdahale aracı yapılmamalıdır.

Sendikalar üzerinde son yıllarda daha da yoğunlaşan baskılar sona erdirilmeli, sendikasızlaştırma girişimleri engellenmeli, sendikalara üye olan işçiler başta olmak üzere işten çıkarmalar durdurulmalıdır. Belediye işçilerinin ve diğer işkollarındaki işçilerin her türlü alacağı ödenmelidir.

Başkanlar Kurulumuz, çevrenin korunması konusunda büyük duyarlılık gösterirken, Türkiye'yi dışardan enerji almaya mecbur bırakacak, büyük yatırımları israf edecek ve çeşitli işkollarında binlerce işçiyi işsiz bırakacak termik santral kapatmalarına karşı çıkmaktadır.

Başkanlar Kurulumuz, son orman yangınları sırasında büyük fedakarlık gösteren Orman-İş üyelerine teşekkürlerini bildirmekte, bu işçilerin haklarının en kısa sürede ödenmesini talep etmektedir.

Başkanlar Kurulumuz, Petrol-İş Sendikamızın BP, Shell ve Mobil işyerlerinde uyguladığı boykotunu TÜRK-İŞ Genel Kurul kararları doğrultusunda önemli ve örnek bir çaba olarak değerlendirmekte, tüm gücüyle desteklemekte ve tüm halkımızı bu meşru mücadeleye katkıda bulunmaya çağırmaktadır.

Başkanlar Kurulumuz, Teksif Sendikamızın Manisa'daki Venüs Tekstil işyerinde ve Tümtis Sendikamızın Ankara'daki AŞTİ işyerinde uyguladığı grevler başta olmak üzere, tüm grevlerle tam bir dayanışma içinde olduğunu açıklamakta ve tüm Sendikalarımızın, Şubelerimizin ve çalışanların, bu grevleri desteklemesini istemektedir.

TÜRK-İŞ'TEN BAŞBAKAN'I ZİYARET

- **TÜRK-İŞ Yönetim Kurulu Başbakan Necmettin Erbakan'ı ziyaret ederek çeşitli konulardaki taleplerini dile getirdi.**
- **Ziyarette Genel Başkan Bayram Meral, Hükümetten çalışanların sorunlarına biran önce çözüm getirmesini istedi.**

TÜRK-İŞ Genel Başkanı Bayram Meral ve Yönetim Kurulu üyeleri 28 Ağustos 1996 günü Başbakan Necmettin Erbakan'ı ziyaret ederek, çalışanların acil çözüm bekleyen sorunlarına biran önce çözüm getirmesini istedi.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Necati Çelik ve Devlet Bakanı Fehim Adak'ın da bulunduğu toplantı sonunda basına yapılan açıklamada TÜRK-İŞ Genel Başkanı Bayram Meral şunları söyledi:

"Sayın Başbakan'a çalışma yaşamını yakından ilgilendiren Tasarrufu Teşvik Fonu, Konut Edindirme Yardımı, Sosyal Sigortalar Kanunu, Toplu İş Sözleşmeleri, Bedelsiz Otomobil İthalatı, Kayıt Dışı Ekonomi, bazı belediyelerde devam eden grevler, geçici işçilerin sorunları ve dövizzedelerin durumu hakkında bilgiler verdik. Özellikle Tasarrufu Teşvik Fonu ile ilgili, özellikle tabandan gelen baskıları kendilerine aktardık. Sayın Başbakan bize, aktardığımız tüm konularda en kısa sürede çalışmalar yapacaklarını söyledi. Nemalarla ilgili çalışmaları hakkında bize bilgi verecekler. Hükümetten özellikle bu konuda duyarlı olmasını bekliyoruz." dedi.

Başbakan Necmettin Erbakan da görüşme sonrası yaptığı açıklamada, "Biz işçinin Hükümetiyiz. Onların meselesi bizim meselemizdir. İşçilerin ücretlerinden yapılan % 2'lik tasarruf kesintilerini ortadan kaldırarak büyük bir haksızlığı önledik. İkinci aşamada hakkı hak sahiplerine geri vereceğiz. Bunun nasıl olacağını da işçi kesimi ile görüşerek yapacağız." dedi.

ÜÇ KONFEDERASYON'DAN NEMA TAVRI

- **HAK-İŞ Konfederasyonu Genel Merkezi'nde biraraya gelen Genel Başkanlar "Tasarrufu Teşvik Hesabı kesintileri ve katkı payları en geç üç ay içinde ödensin" çağrısı yaptılar.**

TÜRK-İŞ, HAK-İŞ ve DİSK Genel Başkanları 26 Ağustos 1996 günü HAK-İŞ Konfederasyonu'nda biraraya gelerek tüm çalışanları yakından ilgilendiren Zorunlu Tasarruf Hesabı, İl İdaresi Yasa Tasarısı ve Vergi affı konularında gelişmeleri değerlendirmek ve ortak görüş belirtmek amacıyla bir araya geldiler.

Meral, Uslu ve Budak toplantı sonucunda üç Konfederasyonun ortak görüşü olarak aşağıdaki metni açıkladılar.

TÜRK-İŞ, HAK-İŞ ve DİSK ORTAK BASIN AÇIKLAMASI

* 27 Ağustos 1996 Salı günü TBMM Genel Kurulu'nda görüşülecek olan Çalışanları Tasarrufa Teşvik Hesabı kesintilerinin ve katkı paylarının kaldırılmasına ilişkin yasa teklifi çalışanların taleplerine cevap vermemektedir.

Tasarrufu Teşvik Yasasında öngörülen değişiklikle, çalışanların kişisel hesaplarındaki paraya el konulmak istenmektedir. Siyasal iktidarların bizim adımıza ve bizim iznimiz olmaksızın böyle bir tasarrufta bulunması Anayasa'ya aykırıdır ve bu öneri, mülkiyet hakkına tecavüzdür.

Konfederasyonlarımız,

– Devlet ve İşverenin çalışanların tasarruflarına katkıda bulunmak için Hesaba yatırdığı yüzde üçlük katkı payının çalışanın brüt ücretine eklenmesini ve

– Kesintilere son verilirken, tüm kesinti, katkı payı ve nemalarının en geç üç ay içinde hak sahiplerine geri ödenmesine yönelik yasal düzenlemenin tek maddelik yasa teklifi ile birlikte gerçekleştirilmesini talep etmektedir.

* Konfederasyonlarımız, Olağanüstü Hal Uygulamasının kaldırılması yönündeki çalışmaları doğru bulmaktadır. Ancak, Olağanüstü Hal uygulamasının TBMM gündemine getirilen İl İdaresi Yasa Tasarısı ile ülkemizin her yanına teşmil edilmesine kesinlikle karşıdır.

1994-1995 yıllarında da gündeme getirilmek istenen ancak Konfederasyonlarımız başta olmak üzere tüm kamuoyunun meşru ve demokratik tepkisi sonucu geri çekilen Yasa Tasarısının yeniden gündeme getirilmesini ülkemizdeki demokratikleşme ve insan hakları açısından sakıncalı buluyoruz.

Nitekim; sözkonusu Yasa ortada yokken dahi eski Başbakanların İllere sokulmadığı, miting yapması engellendiği dikkate alınırsa, valileri sivil sıkıyönetim yetkileri ile donatacak bu tasarının demokratik gelişme ve sendikal hak ve özgürlükler yönünde ciddi sıkıntılar yaratacağına inanıyoruz.

* Sosyal Hukuk Devletini güçsüz bırakacak uygulamalardan biri de; bugüne kadar hiçbir başarılı ve caydırıcı sonucu alınamamış olan vergi affı uygulamasının bir örneğini gündeme getirmek olacaktır.

Ücretliler gelir vergisinin yüzde altmışını öderken, asgari ücretliler dahi vergi dışına çıkarılmazken, trilyonlar kazanan, kâr ve faiz geliri sahiplerine peşpeşe vergi affları getirilmek istenmesi devletin tüm kesimlere eşit davranma yükümlülüğü ile bağdaşmayacak Anayasa'ya aykırı bir tasarruftur. Vergi ödemeyi caydıran en önemli etken vergi adaletinin bulunmamasıdır. Vergisini düzgün ödeyen işverenle birlikte tüm vatandaşlarımızı da cezalandıracak bir anlayıştır.

Konfederasyonlarımız çalışanların haklarını ve demokratik kazanımlarını gaspetmeye yönelik bu tasarılara karşı Hükümet, siyasi parti yöneticileri ve diğer toplumsal taraflarla görüşecek; üyelerini ve kamuoyunu bu tasarılarda çalışanlar aleyhindeki girişimlere rağmen Hükümet ve siyasi partilerimiz gereken duyarlılığı göstermezse ve kazanılmış haklarımızın yok edilmesi doğrultusunda adım atılırsa, toplumsal muhalefet rolümüz, gerekli meşru ve demokratik tüm yollar kullanılarak hayata geçirilecektir.

GAZİLERİMİZE ZİYARET

● *TÜRK-İŞ Genel Başkanı Bayram Meral, HAK-İŞ Genel Başkanı Salim Uslu, DİSK Genel Başkanı Rıdvan Budak ve Çankaya Belediye Başkanı Doğan Taşdelen Güneydoğu bölgesindeki çatışmalarda yaralanan gazilerimizi Gülhane Askeri Tıp Akademisi'nde ziyaret ederek moral verdiler.*

TÜRK-İŞ Genel Başkanı Bayram Meral, HAK-İŞ Genel Başkanı Salim Uslu, DİSK Genel Başkanı Rıdvan Budak, Çankaya Belediye Başkanı Doğan Taşdelen ve TÜRK-İŞ Genel Eğitim Sekreteri Salih Kılıç 2 Ağustos 1996 günü Gülhane Askeri Tıp Akademisi'nde tedavi gören, Güneydoğu gazisi askerlerimizi ziyaret ederek moral verdiler.

Çok sayıda basın çalışanının da izlediği ziyarette Akademi'de görevli doktorlar Genel Başkanlara gazilerimizin sağlık durumları hakkında bilgi verdiler ve açıklamalarda bulundular. Genel Başkanlar çeşitli servislerde tedavi gören 93 gazimize birer gömlek hediye ederek geçmiş olsun dileklerinde bulundular.

Ziyaret bitiminde yapılan ortak açıklamada bir konuşma yapan TÜRK-İŞ Genel Başkanı Bayram Meral, ülkemizin birliği ve bütünlüğü için canını ortaya koyan, sakat kalan bu gencecik insanları ziyaret ederek onlara moral vermek istediklerini belirtti.

Meral konuşmasında şu görüşlere yer verdi:

"Bugün ülkemizin en önemli sorunu Güneydoğu'da sürmekte olan terördür. Biz üç Konfederasyon olarak ülkemizin birliği ve bütünlüğünün biran önce sağlanmasını, ülkemizde huzurun ve toplumsal barışın egemen olmasını istiyoruz. Ulusal kurtuluş savaşımızda emperyalist güçlere karşı omuz omuza birlikte mücadele eden, aynı topraklar üzerinde yüzlerce yıl kardeşçe yaşamış insanlarımızın birbirlerinin kanını dökmesi bizim için anlaşılamaz bir durumdur.

Üç Konfederasyon olarak bu ziyaretimiz de, bir kez daha akan kanın durmasını, ülkemizde huzurun ve toplumsal barışın egemen olmasını istiyoruz."

TES-İŞ OLAĞANÜSTÜ GENEL KURULU YAPILDI

- **Tes-İş Sendikası'nın 10-11 Ağustos 1996 günleri yapılan Olağanüstü Genel Kurulu'nda Genel Başkanlığa Mahmut Özonur seçildi.**

- **Seçimin ardından bir konuşma yapan Özonur, "Karşılıklı güven ve saygıya dayalı huzur ve dayanışmayı en üst düzeyde sağlamak için çalışacağız" dedi.**

Tes-İş Sendikası'nın Olağanüstü Genel Kurulu 10-11 Ağustos 1996 günleri yapıldı. Genel Kurul'da Divan Başkanlığı'na TÜRK-İŞ Genel Mali Sekreteri Enver Toçoğlu, yardımcılıklarına da TEK-SİF Genel Başkanı Zeki Polat ve Haber-İş Genel Başkanı Cengiz Teke seçildiler.

Genel Kurulun ikinci gününde yapılan seçimler sonucunda Tes-İş'in yeni Genel Başkanı Mahmut Özonur seçildi. Tes-İş Sendikası'nın yeni yönetim kurulu şu şekilde oluştu:

Genel Başkan
Mahmut Özonur

Genel Başkan Yard.
Hayrettin Erdoğan

Genel Sekreter
M. Murat Aytemiz

Genel Mali Sekreter
Mustafa Kumlu

Genel Araşt. ve Sos. İşl. Sekr.
Kamil Özdemir

Genel Teşkilat Sekreteri
Mehmet Ali Ersoy

Genel Eğitim Sekreteri
Hasan Saygılı

GENEL BAŞKAN ÖZONUR:

SENDİKACILIK BİR DAYANIŞMA VE DİYALOG İŞİDİR

Genel Başkan Mahmut Özonur, seçim sonuçları belli olduktan sonra yaptığı teşekkür konuşmasında, diğer demokratik kitle örgütlerinde olduğu gibi Tes-İş'te de zaman zaman bu tür hadiselerin gerçekleşebileceğine dikkat çekerek, "Türk işçi Hareketi içinde önemli bir yeri olan Tes-İş topluluğunun, ulu önderimiz Atatürk'ün belirlemiş olduğu "Çağdaş Uygarlık Düzeyi"ne ülkemizin ulaşması için geçmişte olduğu gibi bundan sonra da ilkelerinden taviz vermeden, büyük bir özveri ile üzerine düşen görevi yerine getireceğinden kimsenin kuşkusu olmamalıdır." şeklinde konuştu.

Tes-İş'in çok güçlü bir sendika olduğunu, gerek maddi, gerekse manevi yönden bu gücünü 120 bin üyesinden aldığını hatırlatan Özonur, "Sendikacılık bir diyalog ve dayanışma işidir. Özellikle bağlı bulunduğumuz Konfederasyonumuz ve diğer kardeş sendikal kuruluşlar başta olmak üzere, kamuoyundan uzak kalmamak için siyasi iktidar ve muhalefet ile, yazılı ve görsel basın organları ile, üniversitelerimizle ve diğer demokratik kitle örgütlerimizle sürekli ve ciddi ilişkiler içinde bulunulması şarttır. Bütün bunların yapılabilmesinin ilk şartı, kendi içinde karşılıklı güven ve saygıya dayalı huzur ve dayanışmanın en üst düzeyde sağlanması ve sürekli kılınmasıdır" dedi. Genel Başkan Özonur, "Tes-İş Sendikası Yönetim Kurulu olarak, bu ulvi topluluğun bu günkü saygın konuma gelmesinde emeği geçen tüm yöneticilerimizi fedakar enerji işçisi arkadaşlarımızı sevgi ve saygıyla bir kez daha kucaklıyoruz. Değişim ve gelişim rüzgarlarının estiği globalleşen dünyada işçi kesimine karşı birleşen sermaye kesimi karşısında bizim de kendi kabuğumuzu kırarak, uluslararası platformlarda birlikte mücadele vermemizin zamanı gelmiştir. İşte Tes-İş, bu doğrultuda çalışmalarını sürdürecektir.

Bu düşüncelerle Olağanüstü Genel Kurulumuzda alınan sonuçların başta Tes-İş topluluğu olmak üzere, Türk İşçi Hareketine ve ülkemize hayırlı olmasını diliyor, saygılar sunuyorum" diyerek sözlerini tamamladı.

BÖLGESEL ŞUBE BAŞKANLARI TOPLANTILARI SÜRÜYOR

- **Erzurum, Rize ve Trabzon'da yapılan Şube Başkanları toplantısına katılan TÜRK-İŞ Genel Başkanı Bayram Meral, "önümüzdeki günlerde Sendikaları zor günler bekliyor." dedi.**

- **Erzurum'da yapılan toplantıya İstanbul ve Trakya, Rize toplantısına Bursa, Trabzon toplantısına ise Adana Bölgesi Şube Başkanları katıldı.**

TÜRK-İŞ'in 17. Genel Kurulu'nda alınan karar gereği düzenlenen "Bölgesel Şube Başkanları Toplantıları" sürüyor. 9-11 Ağustos 1996 günü Erzurum'da yapılan toplantıya TÜRK-İŞ 1. Bölge'ye bağlı Sendikalarımızın İstanbul, Edirne, Kırklareli ve Tekirda'dan 101 Şube Başkanı katıldı. TÜRK-İŞ Genel Başkanı Bayram Meral, Genel Eğitim Sekreteri Salih Kılıç ve Genel Teşkilat Sekreteri Sabri Özdeş'in de bulunduğu toplantının açış konuşmasını, evsahibi sıfatıyla Erzurum Bölge Temsilcisi Hakkı Kasil yaptı. Kasil TÜRK-İŞ yöneticilerini ve konuk Şube Başkanlarını bölgelerinde görmekten ve ağırlamaktan son derece memnun olduklarını belirtti.

TÜRK-İŞ Yöneticileri Erzurum'da coşkuyla karşılandı. Meral ve Özdeş halkoyunları ekibiyle bar tuttu.

Erzurum'daki toplantıya Belediye Başkanı Ersan Gemalmaz ve kentin yöneticileri de katıldı.

Daha sonra kürsüye gelen 1. Bölge Temsilcisi Faruk Büyükku-

Erzurum'da işçilerin de katılımıyla yapılan toplantı coşkulu geçti.

TÜRK-İŞ 1. Bölge Temsilcisi Faruk Büyükkucak

cak, TÜRK-İŞ'in düzenlediği bu toplantıların TÜRK-İŞ topluluğunun kaynaşması ve ortak sorunların dile getirilmesi bakımından büyük yararı olduğuna değindi.

Toplantıda bir konuşma yapan TÜRK-İŞ Genel Başkanı Bayram Meral, Türkiye'de işçi kesiminin dertleriyle başbaşa bırakıldığını savunarak, geçici işçiler de dahil olmak üzere bu kesimin problemlerine çözüm bulunması gerektiğini belirtti.

Meral sözlerine şöyle devam etti:

"TÜRK-İŞ 1952 yılında kuruldu. Bu süre içinde her zaman ülkenin birliğini, bütünlüğünü ön planda tuttu. Halkla bütünleşti. Bu nedenle TÜRK-İŞ'i görmezden gelmek demak, büyük halk kitlelerini hiçe saymak demektir. Başbakan Yardımcısı Tansu Çiller bizimle çok uğraşmaktadır. İşçilerin ülkenin kanını emdiğini iddia edecek kadar ileri gitmektedir. Aslında ülkenin kanını emen Çiller ve yanındakilerdir. Bu esef verici beyanlarına devam ederse O'na ağzının payını verip sustururlar."

Bayram Meral Erzurum'da Vali ve Büyükşehir Belediye Başkanı'nı da ziyaret ederek kentin sorunları hakkında bilgi aldı. Büyükşehir Belediye Başkanı Ersan Gemalmaz,

Rize'de yapılan toplantıya 43 Şube Başkanı katıldı.

Meral'e, Belediye'de çalışan işçilerin birikmiş alacaklarının ödenmesi konusunda gösterdiği çaba nedeniyle teşekkür etti.

Bölgesel Şube Başkanları Toplantılarının bir diğeri 13-15 Ağustos 1996 tarihlerinde Rize'de yapıldı. TÜRK-İŞ 8. Bölge Temsilciliği kapsamında bulunan Bursa, Balıkesir, Çanakkale ve Yalova'daki Sendikalarımızdan toplam 43 Şube Başkanının katıldığı toplantıda evsahibi sıfatıyla bir konuşma yapan Tek Gıda-İş Rize Bölge Başkanı İsmail Topçu, TÜRK-İŞ Yöneticilerini ve Bursa Bölgesi Şube Başkanlarını Rize'de ağırlamaktan büyük bir mutluluk duyduklarını belirtti.

TURK-İŞ 8. Bölge Temsilcisi Mehmet Kanca

TÜRK-İŞ 8. Bölge Temsilcisi Mehmet Kanca da yaptığı konuşmada sendikal birliğe duyulan ihtiyacın bu toplantılarla biraz olsun giderildiğini, bu toplantıların periyodik olarak sürmesinin çok yararlı olacağını belirtti.

TÜRK-İŞ Genel Başkanı Bayram Meral ise konuşmasında şu görüşlere yer verdi:

"Önceki Hükümetler, icraatları ile ülkeyi kargaşa ve kaosa ittiler. Yeni Hükümet'in bu tür hataları tekrar etmemelerini istiyoruz. Biz bu konuda üzerimize düşeni yapacağız. Refahyol Hükümeti eğer gerçekten samimiyse çalışanların sorunlarını biran önce çözmelidir."

TÜRK-İŞ 4. Bölge Temsilciliği kapsamında bulunan Adana, Mersin, Gaziantep, Hatay, K. Maraş, Antal-

TÜRK-İŞ 4. Bölge Temsilcisi Hüseyin Elbek

ya, Aksaray, Niğde ve Karaman'da bulunan Sendikalarımıza bağlı 91 Şube Başkanı toplantısı da 16-18 Ağustos 1996 tarihlerinde Trabzon'da yapıldı.

Toplantının açılışında bir konuşma yapan TÜRK-İŞ Trabzon İl Temsilcisi Ahmet Kılıç, ülkemizin birçok yöresinden sendikacıları kaynaştıran, Şube Başkanlarına ülkelerinin her yöresini tanıma olanağı sağlayan bu uygulamanın yararına değinerek Adana Bölgesi'nden konuklara hoşgeldiniz dedi.

TÜRK-İŞ 4. Bölge Temsilcisi Hüseyin Elbek ise konuşmasında bu toplantıların sendikaların ortak sorunlarının çözümü için ortak bir dil geliştirmenin aracı olduğunu belirterek düzenleyenlere teşekkür etti.

Toplantıda bir konuşma yapan TÜRK-İŞ Genel Eğitim Sekreteri Salih Kılıç, sendikal eğitimin ve diyaloğun önemine değinerek, "Dünya'da ve ülkemizde her alanda yeni bir takım gelişmeler yaşanıyor. Bu gelişmeleri çok iyi analiz etmemiz ve yeni sendikal stratejiler geliştirmemiz gereklidir. Türk sendikacılığının gelecekte başarılı olabilmesi buna bağlıdır. Bu toplantıları düzenlemekteki amacımız, bu yeni gelişmeleri değerlendirmek ve farklı bakış açılarını bir araya getirerek ortak bir anlayışa varmaktır." dedi.

TÜRK-İŞ Genel Başkanı Bayram Meral ise, konuşmasında, "Enflasyon hızlanarak sürmektedir. 4 kişilik bir ailenin mutfak masrafı 17 milyon lirayı aşmıştır. Zamlar birbiri ardına gelmeye başladı. Hükümetin memurlar ile işçi ve memur emeklilerine verdiği % 50 zam ve net aylık asgari ücretin aylık 11 milyon liraya yükseltilmesi ilk başta rahatlatıcı görünmesine rağmen bu gelirin eriyip gitmemesi için Hükümet gerekli tedbirleri almalıdır." dedi.

TÜRK-İŞ'in Bölgesel Şube Başkanları toplantıları Eylül ayı içinde Urfa ve Gaziantep'te devam edecek.

Trabzon toplantısına katılan şube başkanları toplu halde.

TÜRK-İŞ Genel Sekreteri ŞEMSİ DENİZER:

"Sosyal Güvenlik Reformu Yapılmalı"

TÜRK-İŞ Genel Sekreteri Şemsi Denizer, ülkemizdeki sosyal güvenlik sorununun en kısa zamanda çözülmesi gerektiğini belirterek, sosyal güvenlik reformunun biran önce yapılmasını istedi.

Genel Sekreter Denizer, Zonguldak'ta yaptığı açıklamada, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından, yeni sosyal güvenlik reformu konusunda çalışmalar yapıldığını hatırlatarak, ilgili tarafların görüş birliği sağlanıp, ülkemiz koşullarına uygun bir sosyal güvenliğin yaratılması gerektiğini söyledi.

Sosyal güvenlik kuruluşlarının içinde bulunduğu çıkmazdan kurtulabilmesi için köklü ve radikal tedbirlere ihtiyaç olduğunu kaydeden Denizer, "Yeni sosyal güvenlik reformunda, işsizlik, emeklilik ve sosyal güvenlik sigortası ele alınmalıdır. Değişiklikler devletin katkısıyla gerçekleşebilir. Bir süre sonra, sosyal güvenlik kuruluşları kendilerini finanse edip, sorunlarını çözerek herkesi sosyal güvenlik şemsiyesi altına alacak duruma geleceklerdir" dedi.

Denizer, bütün dünyada devletin sosyal güvenliğe katkısı olduğunu belirterek, eski yanlışlardan kurtulunması ve kurumların ayakları üzerine kalkabilmesi için, bu duruma sebebiyet veren siyasi iktidarların sorunu çözmeleri gerektiğini ifade etti. Denizer, yıllardır siyasi iktidarların müdahalesiyle Kurum kaynaklarının eritildiğini ve batağa sürüklendiğini belirterek, öncelikle bu müdahalelerin önlenmesi ve yönetimin özerkleştirilmesi gerektiğini söyledi. Denizer yönetimdeki yapılanmanın peniden ele alınmasını isteyerek bugünkü olumsuzlukta, çalışanların payının bulunmadığını kaydetti.

ŞEMSİ DENİZER
TÜRK-İŞ
Genel Sekreteri

RANTİYEYE DEĞİL HALKA

Çeşitli konularda görüşlerini açıklayan Denizer, yeni hükümetin; bin kişilik rantiyeci kesimden yana mı yoksa, 65 milyonluk halktan yana mı olduğunu uygulamaları ile göstereceğini söyledi.

Memura, emekliye ve işçiye ücret artışı gündeme geldiğinde hemen kaynağı sorulduğuna dikkati çeken Denizer, milleti, kanına, iliklerine kadar faiz, döviz ve rantla emen bin kişinin trilyonları götürdüğünü belirterek, emekçilere zam verildiğinde kaynak soranların bu kesimler olduğunu, muslukların kesilmesinden korktuklarını kaydetti.

Ülkenin 2 katrilyon lira iç borç batağına sokulduğunu, geçmişin araştırılarak sorumlularını bulunması ve yargılanması gerektiğini ifade eden Denizer, ülkede kaynağın bol olduğunu fakat emekçilere verilmesinin istenmediğini söyleyerek, "RP bin kişiden yana mı yoksa halktan yana mı olduğunu, diğer partilerden farklı olup olmadığını uygulamaları ile gösterecektir" dedi.

TÜRK-İŞ Genel Mali Sekreteri ENVER TOÇOĞLU:

"Kaynak için işçinin hakkı gasp edilemez."

TÜRK-İŞ Genel Mali Sekreteri ve SSK Yönetim Kurulu İşçi Üyesi Enver Toçoğlu, Kamuoyunda Zorunlu Tasarruf Fonu olarak bilinen Çalışanların Tasarrufa Teşvik Edilmesi ve Bu Tasarrufların Değerlendirilmesi ile ilgili Kanunun kaldırılması ile ilgili olarak aşağıdaki açıklamayı yaptı.

1988 yılının 1 Nisan günü yürürlüğe giren 3417 sayılı "Çalışanların Tasarrufa Teşvik Edilmesi ve Bu Tasarrufların Değerlendirilmesine Dair Kanun" ile başlatılan zorunlu tasarruf uygulamasının kaldırılması gümdemdedir.

Hatırlanacağı gibi, bundan yaklaşık 8.5 yıl önce çalışanlara danışılmadan başlatılan ve önceleri yoğun tepki alan zorunlu tasarruf uygulaması, başlangıcından bugüne kadar tümüyle siyasi iktidarların istekleri doğrultusunda yürütülmüştür.

Devletin kaynak ihtiyacını karşılamayı amaçlayan ve ilk başta ücretliler için % 2, işverenler için ise % 3 olan zorunlu tasarruf kesinti oranları, 1989 yılında sırasıyla % 4 ve % 6'ya yükseltilmiş; ancak geri ödemelerde güçlükle karşılaşılması nedeniyle 1994 yılında yeniden eski oranlara dönülmüştür.

Fonda biriken paraların siyasi iktidarlarca çalışanların çıkarlarına uygun olmayan bir biçimde değerlendirildiği ve düşük getirili kurum tahvillerine yatırılarak enflasyon karşısında önemli ölçüde eritildiği görülmüştür.

ENVER TOÇOĞLU
TÜRK-İŞ
Genel Mali Sekreteri

Bu nedenle, 1995 yılının Aralık ayında toplanan TÜRK-İŞ Genel Kurulu, "Tasarrufu teşvik ve konut edindirme fonları işçilerin ve memurların demokratik yönetimine devredilmelidir." talebini karar altına almıştır.

Hazine müsteşarlığı rakamlarına göre, bugüne kadar dağıtılanlar düşüldükten sonra fonda kalan paranın 400 trilyonun üzerinde olduğu tahmin edilmektedir. Bu para, en kısa süre içerisinde çalışanlara dağıtılmalıdır.

Fonun tasfiyesi için Haziran ayında TBMM'ye sunulan yasa tasarısı, fonda biriken paraların önemli bir kısmına el konmasını öngörmekteydi. Yakın gelecekte TBMM'ye sunulacağı açıklanan yeni tasarının da bu nitelikte olmamasını ümit ediyoruz.

15 Ağustos 1996 günü Ankara'da toplanan TÜRK-İŞ Başkanlar Kurulu, zorunlu tasarruf konusunda şu kararı almıştır: "Tasarrufu teşvik kesintileri kaldırılmalı, Çalışanların Tasarruflarını Teşvik Hesabında yer alan kesintiler, katkı payları ve tüm nemaların toplamı en çok 2 ay içinde ödenmeli, işverenin çalışanlar adına yatırdığı % 3'lük katkı payı da çalışanın brüt ücretine eklenmelidir."

Bugüne kadar TÜRK-İŞ adına katıldığım tüm kurullarda ve toplantılarda da bu karar paralelinde görüşler ortaya koyduğum kamuoyunun bilgisi dahilindedir.

Gerçek anlamda 'adil' olan uygulama, çalışanlar adına kesilen para ve onun yasal nemasının çalışanlara ödenmesidir. Hükümetin kaynak ihtiyacını gidermek için bu paraya el uzatmasına asla izin verilmeyecek ve bu görüş ve kararlarımız sonuna kadar savunulacaktır.

Fonda birikmiş olan ana para ve nemalarının tamamının gerçek sahipleri olan çalışanlara en kısa sürede geri ödenmesi için bütün meşru mücadele yollarına başvurulacaktır.

TÜRK-İŞ Genel Eğitim Sekreteri SALİH KILIÇ:

"Otomotivde Bedelsiz İthalat, sektörde kriz, vergi kaybı, işsizlik, dolayısıyla çalışma barışının tehlikeye girmesi demektir."

Hükümet bu günlerde "bedelsiz otomobil ithalatı"na izin veren bir kararnamenin hazırlığını yapmakta, kararnameye son şeklini vermek üzere çalışmalarını sürdürmektedir. "Bedelsiz otomobil ithalatı" ile ilgili tebliğin Ekonomik Kurul toplantılarında ele alınıp Başbakanlığa gönderilmesi ve Hükümetin kararname üzerinde çalışması, başta yerli otomobil üreticileri ve işçi sendikaları olmak üzere çeşitli çevrelerin Hükümetin "bedelsiz otomobil ithalatı" kararına karşı büyük bir tepki göstermelerine neden olmuştur.

Hazırlanan kararname, yurt dışındaki Türk vatandaşlarının Merkez Bankası'na 50 bin marklık hesap açtırarak 5 yaşına kadar kullanılmış otomobilleri bedelsiz olarak 1 yıl içinde ithal etmelerine izin vermektedir. Hükümet bu yolla döviz elde etmek, kaynak sıkıntısını aşmak istemektedir. Kamu finansman açığının kapatılması amacıyla Hükümet tarafından geçtiğimiz günlerde açıklanan "Kaynak Paketi" içinde yer alan "bedelsiz otomobil ithalatı" ile ilgili düşünce, sözkonusu kararnameyle uygulamaya geçerse Türk otomotiv sektörü büyük bir kriz yaşayacaktır. Kullanılmış araç ithalatı, otomotiv sektöründeki üretim, yatırım, istihdam ve ihracatı olumsuz etkileyecek ve bunun sonucunda genel olarak ekonomi zarar görecek, endüstriyel ilişkiler gerginleşecek, sosyal sorunlar artacaktır.

"Bedelsiz otomobil ithalatı"nın teşviki; otomotiv ana ve yan sektörünü yok edebilecek, devletin otomotiv sektöründen elde ettiği vergilerin azalmasına, dolayısıyla önemli oranda kaynak kaybına yol açacak, 120 bin dolayında çalışanın işsiz kalmasına neden olacak, dış ticaret dengesini daha da bozacaktır.

Hatırlanacağı üzere, bu tür bir uygulama 1984 yılında yapılmış ve otomotiv sektörünün önemli kuruluşlarından olan MAN kapanmak zorunda kalmıştı. MAN örneği ortada iken, döviz hesabı karşılığı bedelsiz otomobil ithalat kararı yanlış bir karar ve önemli bir siyasal hatadır.

SALİH KILIÇ
TÜRK-İŞ
Genel Eğitim Sekreteri

Öte yandan, bilindiği gibi, Türkiye Avrupa Birliği'ne tam üye olmadan Gümrük Birliği'ne giren, Avrupa Birliği ülkelerinin yükümlülüklerine uymak zorunda kalan ilk ve tek ülke konumundadır. Türkiye'nin Gümrük Birliği'ne girmesiyle birlikte, uluslararası kuruluşlar mallarını hiçbir engelle karşılaşmadan Türkiye pazarına serbestçe pazarlayabilme imkanlarına sahiptir. Buna karşılık Türkiye kendi "ucuz işgücü"nün Avrupa'da dolaşımını sağlayacak imkanlara sahip değildir: Otomotiv sektöründe yaşanacak istihdam daralması yapısal işsizlik sorununun bulunduğu Türkiye'nin yeni işsizlik türleriyle birlikte işsizlik sorununu artıracak, sosyal patlamalara neden olabilecektir. İlk dokuz ayını geride bıraktığımız Gümrük Birliği sürecinde ihracat azalmış, ithalat adeta patlamış, bu durum, Türkiye'nin ödemeler dengesi açığının tehlikeli biçimde büyümesine neden olurken, üretimin önemli oranda azalması sonucunu getirmiştir. 1996 yılının ilk altı ayında dış ticaret açığı 10 milyar doları aşmış olup, yıl sonunda bu rakamın 25 milyar doları bulması beklenmektedir. Otomotiv sektörü bazında Avrupa ülkeleriyle yapılan ithalatta yüzde 60 ile yüzde 130 oranında artış gerçekleşirken, ihracattaki gerileme ise yüzde 23 düzeyindedir.

Avrupa Birliği ülkelerinin ekonomilerinde son yıllarda bir durgunluk yaşanmaktadır. Özellikle Almanya'da. "Bedelsiz otomobil ithalatı"nı isteyen ülkelerin başında Almanya'nın geldiği bilinmektedir. Bu kararla Almanya ve Avrupa ülkelerine pazar mı yaratılmak istenmektedir?

Hükümet, varolan sorunları çözmesi, Gümrük Birliği'nin olumsuz etkilerini giderme yönünde önlemler alması, ülke ekonomisinin ihtiyacı olan güven ve istikrarı sağlaması gerekirken yeni sorunlar yaratmakta, daha önce denenmiş, ülke ekonomisine zarar vermiş uygulamaya benzeyen "bedelsiz otomobil ithalatı" uygulaması ile ülke ekonomisini krize sürüklemekte, toplumsal sorunların artmasına neden olmakta, bu yönde yapılan uyarılara kulağını tıkamaktadır. İşçi ve işveren kesimlerinin böylesine hayati bir konuda görüş birliği içinde oldukları, birlikte çözüm aradıkları bir ortamda Hükümetin sosyal tarafları yok sayması, çalışma barışına indirilen bir darbedir. Sayın Cumhurbaşkanı'nın "bedelsiz otomobil ithalatı" ile ilgili kararnameyi imzalamayacağı umudunu taşıyoruz. Çalışanlar geçmişte olduğu gibi bugün de ülke sorunlarının çözümü için mücadele edecekler, demokratik haklarını etkili biçimde kullanacaklardır.

TÜRK-İŞ'in beş bin aileye yönelik tüketici sorunları araştırması başladı.

TÜRK-İŞ Genel Teşkilatlanma Sekreteri Sabri ÖZDEŞ:

"Anketimizle tüketicilerin mal ve hizmetlere yönelik çeşitli sorunlarını araştıracağız."

SABRİ ÖZDEŞ
TÜRK-İŞ
Genel Teşkilatlanma Sekreteri

TÜRK-İŞ Genel Teşkilatlandırma Sekreteri Sabri Özdeş, Türkiye'de bugüne kadar yapılan en geniş kapsamlı tüketici sorunları araştırmasına başladıklarını belirterek, yurt düzeyinde, beş bin işçi ailesinin tüketici olarak sorunlarını tesbit etmek amacıyla anket uygulamasına başladıklarını belirtti. Özdeş, tüketicilerin gıda, temizlik ve dayanıklı tüketim gibi tüketim mallarının yanısıra, servis hizmetleri hakkındaki görüşlerinin de alınacağı araştırmanın kapsamı hakkında şu bilgileri verdi.

"Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun yürürlüğe girmesinin üzerinden bir yıla yakın bir zaman geçmiş olmasına rağmen, tüketicilerin çeşitli mal ve hizmetlere yönelik şikayetleri devam etmektedir. Özellikle tüketicilere hizmet sunan birçok kuruluşun sundukları hizmetin kalitesi ve halkla ilişkiler faaliyetlerinin yetersiz olduğu konusunda tüketiciler sık sık bünyemizde kurulan tüketici derneklerine şikayetçi olmaktadırlar. Belediye hizmetleri, telefon, elektrik, doğal gaz, vergi daireleri, bankalar gibi bir çok kuruluşun halka sunduğu hizmetlerinin kalitesi konusunda yeteri kadar memnuniyet yaratmadıklarını bize yapılan başvurulardan biliyoruz. Bunları araştırıp kamuoyuna ve yetkililere bilgi verecek ve bu sorunlara daha dikkatli eğilmelerini isteyeceğiz. Ayrıca Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 23. maddesi gereğince tüketici mahkemelerinin biran önce göreve başlamalarını da istiyoruz."

TÜRK-İŞ Genel Teşkilatlandırma Sekreteri Sabri Özdeş, tüketicilerin güncel sorunlarını ortaya çıkarmak amacıyla hazırlanan anket formunda mal ve hizmetlerle ilgili sorunların yanısıra, tüketicileri ilgilendiren birçok sorununda ankette yer aldığını ifade etti. Özdeş, tüketici ile ilgili mevzuatın yeterli olup olmadığı ve tüketiciler tarafından bilinip bilinmediği, tüketicilerin reklamlar ve promosyon konusundaki görüşleri ile tüketici eğitimi ve çevrenin korunmasında tüketicilerin rolü gibi konularında araştırılacağını belirtti.

TÜRK-İŞ KADIN İŞÇİLER SEMİNERİ YAPILDI

TÜRK-İŞ/ILO ortak eğitim projesi çerçevesinde düzenlenen "Sendikacılık ve Liderlik Eğitimi" seminerlerinin dördüncüsü KADIN İŞÇİLERE yönelik olarak 26-29 Ağustos 1996 tarihlerinde TÜRK-İŞ Samsun Eğitim tesislerinde gerçekleştirilmiştir.

17. Genel Kurulumuzda alınan "Sendikacılık ve Liderlik Eğitimi Seminerlerinde kadın işçilere kontenjan ayrılması" kararı gereği, bu seminere sendikalarımızın şube denetim ve disiplin kurullarında görev yapan kadın sendikacılarımız, kadın komitelerinde görev yapan, işyerlerinde işyeri temsilcisi olarak görev yapan kadın işçilerimiz seminere katılmıştır. TARIM-İŞ, T. MADEN-İŞ, G. MADEN-İŞ, PETROL-İŞ, TEKGIDA-İŞ, TEKSİF, ÇİMSE-İŞ, YOL-İŞ toplam 31 katılımcının bulunduğu dört günlük seminer TÜRK-İŞ Samsun Bölge Temsilcisi Sabahattin Çam'ın yaptığı açılış konuşmasıyla başlamıştır.

Seminerin ilk gününde TÜRK-İŞ Genel Başkan Danışmanı Yıldırım Koç, "Sendikacılığın Güncel Sorunları ve TÜRK-İŞ" başlığı altında dünyada ve Türkiye'de sendikal yaşamın gelişimine, günümüzde sendikaların karşı karşıya bulundukları sorun alanlarına ve bunların üstesinden gelmek için uygulanması gereken politika ve programlara değindi.

Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Eser Köker, seminerin ikinci günü sabah oturumunda, demokrasi ve kadın kavramları çerçevesinde genel olarak demokrasi kavramının ne olduğu, hayatımızdaki yeri ve kadınların demokrasi ve siyasetle ilişkilerine değindi. Öğleden sonraki oturumda Ankara Üniversitesi Öğretim Üyesi ve Yol-İş Genel Başkan Danışmanı Seyhan Erdoğdu "Sendikalar ve Kadın" başlığı altında kadınların sendikalardaki yeri, karşılaşılan sorunlar, sendikalarda kadın komitelerinin oluşturulması, 17. Genel Kurulumuzda alınan kadın işçilere yönelik kararlar ve bunların hayata geçirilmesi için yapılması gerekenleri anlattı.

Seminerin son gününde, 19 Mayıs Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Yıldız Pekşen Kadın ve Sağlık konusunda bir tebliğ sundu.

Seminer boyunca katılımcılar arasında tartışılan en önemli konu

5-10 Aralık 1995 tarihlerinde Ankara'da yapılan TÜRK-İŞ 17 Genel Kurulunda Kadın işçilerle ilgili TÜRK-İŞ'in ilkelerini, taleplerini ve faaliyeti ile eylem programını belirleyen kararların uygulamaya geçirilmesi olmuştur.

Genel Kurul benimsenen kararlar iki başlık altında toplanabilir;

Birinci grup, Kararlar Komisyonu tarafından belirlenen ve Genel Kurulca TÜRK-İŞ 17. Olağan Genel Kurul Görüş ve Talepleri başlığı altında kabul edilen 147 maddelik kararlar dizisi içerisinde yeralmaktadır. Bu kararların Sosyal Politikalar alt başlıklı bölümünde kadın işçilerle doğrudan doğruya ilgili 10 tane karar mevcuttur. Aşağıda aktardığımız bu kararlar kadın çalışanlarla ilgili temel sorun alanlarında TÜRK-İŞ'in tavrını ve taleplerini ortaya koymaktadır.

Kadın İşçilerle ilgili TÜRK-İŞ 17. Genel Kurul Görüş ve Talepleri; 60-69. maddeler arasında yeralmaktadır.

İkinci grup kararlar yukandaki maddelerde yeralan maddelerde sıralanan görüş ve taleplerle ilgili olarak uygulanacak faaliyet programıdır. Bu faaliyet programının temellerini ise Eğitim ve Teşkilatlanma Komisyonu raporunda belirlenen ve Genel Kurulca kabul edilen aşağıda aktardığımız kararlarda buluyoruz.

"Kadın işçiler konusunda yapılan eğitimler tüm işkollarına yaygınlaştırılarak sürdürülmeli, TÜRK-İŞ Liderlik ve Sendikacılık Eğitimi seminerlerinde kadınlara kontenjan ayrılmalıdır. Kadınlar Bürosunun yayınladığı bültenin yayını ve büronun diğer yayın faaliyetleri sürdürülmeli, sendikalar bünyesinde kurulan kadın komitelerinin çalışmaları desteklenmeli, sendikaların uygun göreceği birer kadın üyenin katılımıyla TÜRK-İŞ Kadın Komitesi oluşturulmalı, bu komitede kadının toplumdaki, işyerindeki ve sendikadaki işlev ve sorumlulukları tartışılarak öneriler sendika ve TÜRK-İŞ yönetimlerine sunulmalıdır. Dönem içinde Kadın Sendikacılar Kurultayı tekrarlanmalıdır. Kadınların, özellikle kadın üyelerin ağırlıklı olduğu işkollarında, yönetimlerde daha fazla yer alabilmeleri desteklenmeli, ICFTU, ICFTU-APRO, ETUC, ILO genel kurul ve konferanslarında kadın delegelere daha çok yerverilmesi teşvik edilmelidir."

Genel Kurul ayrıca TÜRK-İŞ'in kadın işçilerle ilgili "güncel konuların tartışılması, işlenmesi ve kamuoyunun oluşturulmasına yönelik olarak çeşitli kurum ve kuruluşlar, demokratik kitle örgütleri, üniversiteler, mesleki kuruluş ve örgütler ve basın temsilcilerinin de katılımıyla" faaliyet sürdürmesini; kadın işçilerle ilgili olarak "TÜRK-İŞ/ILO ortak eğitim projeleri için çalışmalar sürdürmesini"; "kadın işçiler için ulusal kurultay düzenlemesini" de karar altına almıştır.

TÜRKİYE'DE SENDİKAL SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ (I)

YILDIRIM KOÇ
Genel Başkan Danışmanı

A. TÜRKİYE'DE SENDİKAL SORUNLAR

Ülkemizde işçi sınıfı ve sendikacılık hareketi son yıllarda ve günümüzde büyük bir dönüşüm yaşamaktadır. Ekonomik büyüme, düşük oranlı işsizlik, Soğuk Savaş ve ithal ikameci sanayileşme döneminde gelişen ve güçlenen sendikacılık hareketimiz,

(1) ekonomik bunalım, büyük kamu kesimi açıkları, iç ve dış borçlar ve gümrük birliği,

(2) yüksek oranlı işsizlik,

(3) Sovyetler Birliği ile Orta ve Doğu Avrupa ülkelerindeki sistemin çöküşü ve iktidardaki komünist partilerinin çoğunun demokratik sosyalist partilere dönüşmesi,

(4) uluslararası tekelci sermayenin dünyada artan hakimiyeti (küreselleşme ve Yeni Dünya Düzeni), yeni uluslararası işbölümü ve azgelişmiş ülkelerde ihracata yönelik sanayileşme ve

(5) sermayenin çıkarları doğrultusunda kullanılan yeni teknolojiler ile üretim yöntemleri ve örgütlenmesi

koşullarında yeni bir sendikal anlayışa ve yapılanmaya geçmektedir.

Türkiye'de yaşanan hızlı mülksüzleşmenin yarattığı yeni kent yoksulları, bu sorunlara yeni bir boyut kazandırmaktadır.

Uluslararası ve yerli tekelci sermayenin ticari ilişkiler görünümü altında küçük üreticiliği de doğrudan sömürmeyi yoğunlaştırması ve eve-iş-verme veya fason üretim gibi yöntemlerle "sahte" kendi hesabına çalışma uygulamalarını yaygınlaştırarak ücretli emek-sermaye ilişkisini gizlemesi, sorunları daha da karmaşıklaştırmaktadır.

Bütün bu koşullara bağlı olarak, sendikacılıkta yaşanmakta olan bu değişim sürecinin bilinçli çabalarla daha da hızlandırılmasında büyük yarar vardır.

Bu gelişmeler karşısında sık sık gündeme gelen bir soru, sendikacılık hareketinin çöküp çökmediğidir.

İşçi sınıfı ve sendikacılık hareketi canlıdır. Bu gelişmeler işçi sınıfını ortadan kaldırmamakta, işçilerin sorunlarını azaltmamaktadır. Tam tersine, bu gelişmeler sonucunda işçilerin sayısı ve sorunları daha da çoğalmakta, hak ve çıkarlarını koruma ve geliştirmenin bir aracı olan sendikalara duydukları gereksinim daha da artmaktadır.

Ancak işçi sınıfının yapısı ve sorunları değişmektedir.

– İşçi sınıfı içinde hizmetler sektöründe çalışanların ve beyaz yakalı işçilerin oranı artmaktadır. Kadınların işgücüne katılım oranı yükselmektedir.

– İstihdam istikrarsızlaşmakta, kısmi süreli çalışma, süresi belirli hizmet akdiyle çalışma, geçici işçilik, kiralık işçilik gibi atipik istihdam biçimleri yaygınlaştırılmaktadır.

– İşçi sınıfının bir kesimi küçük işyerlerinde kaçak ve geçici işlerde çalışmakta, sık sık işsiz kalmakta, işportacılık gibi gelir kaynaklarına başvurmaktadır. İşçi sınıfının işsiz kesiminin sayısı ve oranı artmaktadır.

Sendikacılık, sermayenin sendikalara yönelik politikasındaki değişikliklerin yanı sıra, işgücünün yapısındaki değişikliklere de uyum sağlamak durumundadır.

Sermayenin uluslararası düzeyde ve Türkiye'de uyguladığı yeni politikalar Türkiye'yi hızla işçileştirmekte ve işçi sınıfının yapısında önemli değişiklikler olmakla birlikte, sınıfın çeşitli kesimleri arasındaki kısa vadeli çıkar farklılıklarını azaltmakta bu çıkar farklılıkları, veya daha büyük orta sorunlar karşısında önemsizleştirmektedir.

Günümüzde sendikacılığın çökmesinden değil, anlayışı ve yapısı hızla değişen ve değişecek olan sendikacılık hareketinin Türkiye'nin geleceğinde etkisini nasıl daha da artıracağından söz etmek gerekir.

Dünyada ve Türkiye'de 1970'li yıllardan itibaren hemen hemen sürekli bir ekonomik bunalım yaşanmaktadır. Bu bunalımdan çıkışın uluslararası ve yerli tekelci sermaye tarafından benimsenen yolu, IMF ve Dünya Bankası gibi uluslararası finans kurumlarının Türkiye'ye önerdikleri istikrar veya yapısal uyum programlarıdır, işgücü maliyetinin

düşürülmesidir, "ehileş(tiril)miş" kapitalizmden vahşi kapitalizme geri dönüştür. 24 Ocak 1980 ve 5 Nisan 1994 istikrar paketleri, bu modelin Türkiye'deki örnekleridir. Özellikle kamu açıklarının ulaştığı boyut düşünüldüğünde, Türkiye artık kamu kaynaklarının yönetilmesinde çok net bir tercihe zorlanmaktadır. Ya sosyal devlet olmanın gerekleri yerine getirilecek, ya da giderek rantiyeleşen uluslararası ve yerli tekelci sermayeye borç ödenecek, "devletin küçültülmesi" adı altında devletin sosyal boyutu yok edilecek, Anayol ve Refahyol Hükümetlerinin programlarında açıkça belirtildiği gibi, devletin asli işlevleri güvenlik, yargı ve büyük altyapı yatırımları ile sınırlandırılacaktır. İç ve dış borç faizlerinin bütçe içindeki payı 1990 yılında yüzde 20,8 iken, bu oran 1996 yılında yüzde 38,3'e yükselmiştir. Buna karşılık, kamu kesiminde çalışan tüm işçiler, memurlar ve sözleşmeli personel için yapılan ödemeler 1990 yılında bütçenin yüzde 39,4'ünü ve 1992 yılında % 42,4'ünü oluştururken, 1996 yılında yalnızca 25,5'ini oluşturmaktadır. Bütçenin bölüşümünde, ücretli emek ile sermaye arasındaki çıkar çelişkileri artmaktadır. Ayrıca, hükümetlerin yanlış ve sermaye yanlısı politikaları sonucunda, SSK çökertilmektedir. 1994 yılına kadar hükümetler SSK kaynaklarını kullanmışken, 1994 yılından başlayarak SSK'ya kaynak aktarımı başlamıştır. Bu dönemde güvenlik harcamalarının düzeyi de yükselmiştir.

İşsizlik giderek artmaktadır. Tarımda ve hayvancılıkta IMF'nin önerdiği ve uygulattığı politikalar, kırsal kesimde hızlı bir mülksüzleşmeye yol açmaktadır. PKK'nın eylemleri ve devletin uyguladığı karşı-strateji, köylerin boşalmasına veya boşaltılmasına yol açmakta, kırsal kesimdeki mülksüzleşme süreci hızlanmaktadır. Kırsal kesimden kentlere göç, işsizliği hızla artırmaktadır. Kentlerdeki yeni yoksullar kitlesine her gün binlerce insan katılmaktadır. Küreselleşme, gümrük birliği, özelleştirme, kamu kurum ve kuruluşlarının tasfiyesi veya küçültülmesi ve kamuda istihdamı daraltma politikaları (zorunlu emeklilik, kadroların dondurulması, işçi çıkarmalar, v.b.) da, işsizliğin geçmişte görülmemiş boyutlara tırmanmasına yol açmaktadır. Özelleştirme, bir taraftan özelleştirilen kuruluşlardan işçi çıkarılması, diğer taraftan Tekel, Çaykur, Şeker Fabrikaları, SEK, EBK ve Yem Sanayii gibi tarım ve hayvancılıkta küçük üreticiliği ayakta tutan kamu kuruluşlarının özelleştirilmesi veya tasfiye edilmesinin yol açtığı mülksüzleşme nedeniyle, işsizliği artırmaktadır.

Bu süreç, Türkiye'de geçmişte örneği yaşanmamış bir yoksulluk ile gelir ve servet eşitsizliğine neden olmakta, uzun vadede işçi sınıfının saflarına katılacak olmalarına karşın, kısa vadede işçi sınıfı ve sendikacılık hareketi dışında kalan, sınıf bilinci gelişmemiş ve radikal, anti-demokratik ve hatta terörist-anarşist veya antilaik ve demokrasi ve cumhuriyet düşmanı veya etnik kimliğe dayalı bölücü terörist eğilimlere kolayca kayabilecek bir kent yoksulları kitlesi oluşturmaktadır. Bu kitle, toplumsal çürümenin, fuhuşun, hırsızlığın ve gaspların yayılabileceği bir zemin de yaratmaktadır. Ayrıca, işverenler ve işveren yanlısı siyasi güçler, bu kitlenin bir bölümünü sendikalı işçilere karşı kışkırtabilmektedir.

Sovyetler Birliği ve Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinde yaşanan köklü rejim değişiklikleri, sermayenin işçiler ve sendikalar konusunda daha pervasız bir saldırgan politika izlemesine yol açmıştır.

Üretim, ulaştırma ve iletişim teknolojisindeki gelişmeler, sermayenin, Yeni Dünya Düzeni adı altında, kendi denetiminde ve çıkarları doğrultusunda bir küreselleşmeyi gerçekleştirmesine olanak tanımış, ulusötesi şirketlerin hakimiyetini artırmış, işçi sınıfının gücünü zayıflatıcı üretim yöntemlerinin ve örgütlenmelerinin gündeme getirilebilmesini olanaklı kılmıştır. Ayrıca, uluslararası işbölümünde köklü değişiklikler yaşanmış, azgelişmiş ülkelerin ucuz işgücü kaynağı olarak önemi ve rolü artmıştır. Türkiye'deki yabancı sermayeli şirket sayısı 1980 yılında 100 iken, 1995 yılı sonlarına doğru 3067 olmuştur. Türkiye, uluslararası tekelci sermaye açısından, ucuz hammadde ve yüksek karlı pazar olmanın ötesinde, ucuz işgücü kaynağı olarak önem kazanmıştır.

Bu gelişmelere bağlı olarak, üç grupta sorunla karşılaşılmaktadır:

(1) işverenler önce, "devleti küçültme" propagandasıyla sosyal devlet anlayış ve uygulamalarını reddetmişlerdir. Uluslararası tekelci sermaye, azgelişmiş ülkelerdeki hakimiyetini sınırlayabilecek bir güç olan ulusal devletleri de zayıflatacak bir strateji izlemeye başlamıştır. Etnik ve mezhepsel farklılıklar kullanılarak iç ve bölgesel savaşlar körüklenmiştir. İşçi sınıfı ise, güçlü devletten, güçlü olabilmesi için de insan haklarına saygılı, demokratik ve laik bir sosyal hukuk devleti olması gereken devletten yanadır. Kamu kesimi işçileri ise, kamu

kurum ve kuruluşlarının verimli bir biçimde çalıştırılmasını, üretimin artırılmasını savunmaktadır.

(2) Bunun yanı sıra, sendikaları zayıflatmaya ve sendikal hak ve özgürlükleri kısıtlamaya yönelik sürekli ve sistemli bir saldırı başlatılmıştır.

(3) Özellikle 1990'lı yıllarda güçlenen bir eğilim ise, işçileri koruyucu mevzuatın etkisiz kılınmasıdır. "Sahte" kendi hesabına çalışma, standart-dışı (veya atipik) istihdam biçimleri ve "esneklik" aracılığıyla, işçilerin yasal koruma ve toplu iş sözleşmelerinin kapsamı dışına çıkarılmaları sağlanmakta, sendikalaşma, toplu pazarlık ve grev haklarından yararlanmaları engellenmektedir.

Kapitalizm, 2. Dünya Savaşı sonrasının "ehileş(tiril)miş" veya "sosyal" kapitalizminden, 19. yüzyılın vahşi kapitalizmine geri dönmektedir.

İş güvencesi, sosyal güvenlik, sosyal devlet, kamu kesiminde istihdam, işçiyi koruyucu mevzuat ve sendikal hak ve özgürlükler alanında yüzyıllık mücadeleyle elde edilmiş kazanımlar yok edilmek istenmektedir.

Bu genel gelişmelere karşılık, Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin verdiği mücadele sonucunda, 1989-1993 döneminde

(a) gerçek ücretlerde Türkiye tarihinde örneği görülmemiş oranlarda artışlar gerçekleştirilmiş,

(b) 12 Eylül döneminin anti-demokratik yasakları ve kısıtlamaları fiilen önemli ölçüde aşılmıştır.

Bu gelişimin sağlanmasında

(a) işçiler arasında sınıf bilincinin gelişmesi, sınıf kardeşliği anlayışının siyasi görüş kardeşliğinin, etnik köken kardeşliğinin, mezhep kardeşliğinin, meslek dayanışmasının önüne geçmesi,

(b) Geleneksel katı siyasal parti taraftarlığının yumuşayarak, sendikaların talimatlarına uyulması,

(c) Çalışanlar ve özellikle işçiler arasındaki dayanışmanın artması,

(d) Grev-dışı eylemlerin etkili bir biçimde kullanılması,

(e) Türkiye tarihinin en büyük grevlerinin 1990 ve 1991 yıllarında yapılması,

(f) Kamuoyu desteğinin sağlanması ve

(g) 1989 ve 1991 seçimlerinde oy gücünün bir ölçüde kullanılması etkili olmuştur.

Bu süreçte ortaya çıkan somut sorunlar ve tehlikeler şu şekilde özetlenebilir:

– Özelleştirme (KİT satışları, kamunun piyasayı düzenleyici ve yönlendirici işlevinin ortadan kaldırılması, v.b.),

– Müteahhitleşme, taşeronlaştırma, vahidi fiyat uygulamaları,

– Yerli ve yabancı kaçak işçilik,

– İşten çıkarmalar ve işsizlik,

– İşyerlerinin bölünmesi veya geçici olarak kapatılması,

– Geçici işçilik, süresi belirli hizmet akti,

– Memur ve sözleşmeli personel statülerine geçirerek bazı temel sendikal haklardan mahrum bırakma,

– İşçi alacaklarının ödenmesinde gecikme,

– Tasarrufu teşvik fonu ve nemalarına el koyma arzusu,

– Toplu iş sözleşmesi hükümlerinin uygulanmaması,

– Esnek çalışma,

– Atipik veya standartdışı çalışma biçimleri (işçi kiralama, kısmi süreli işçilik, v.b.),

– Zorunlu emeklilik,

– Eve-iş-verme, fason üretim,

– Çocuk işçiliğin yaygınlaşması,

– Serbest bölgeler,

– İş kazası ve meslek hastalıklarının artması,

– Sosyal güvenlik sisteminin çökertilmesi ve sosyal güvenlik haklarına yönelik saldırılar,

– Kamu hizmetlerinin (eğitim, sağlık, v.b.) sistemli olarak geriletilmesi, koruyucu hekimliğin zayıflatılması,

– İşçileri etnik kökene göre bölme çabaları,

– Japon sistemi aracılığıyla işçilerin bölünmesi,

– Kamuoyunun sendikalı işçiler aleyhinde şartlandırılması.

Yeni ve yoğunlaşan ve çözümü daha karmaşıklaşmış sorunlarla, 1994 yılından başlayarak 1989-1993 döneminin maddi kazanımları hızla erimeye başlamıştır. Türkiye tarihinin en büyük meşru ve demokratik kitle eylemlerinin ve grevlerinin 1994 ve 1995 yıllarında gerçekleştirilmiş olmasına rağmen, gerçek ücretlerin bu yıllarda düşmesinin önlenememiş olması da, sendikal mücadele stratejisinde bazı değişikliklerin zorunlu olduğunu göstermektedir.

(Devam Edecek)

SENDİKALAR VE PARTİ

SEYHAN ERDOĞDU T. YOL-İŞ Sendikası Genel Başkan Danışmanı

TÜRK-İŞ, 7-13 Aralık 1992 tarihinde yapılan 16. Olağan Genel Kurulu'nda şu tespitleri yapmıştı:

"TÜRK-İŞ ve bağlı sendikaların 1989-1992 dönemindeki mücadeleleri sonucunda, 15. Genel Kurulumuzun mevzuat ve kararlar komisyonu tarafından sunulan ve oy birliği ile kabul edilen hedeflere ulaşmada istenilen sonuçlar elde edilememiştir. Ülkemizde sendikal hak ve özgürlükler, ILO standartlarının ve çağdaş batı demokrasilerinde işçilerin sahip oldukları hak ve özgürlüklerin çok gerisindedir. 12 Eylül askeri darbesi sonrasında gaspedilen haklarımız geri alınamamıştır. Sermayedar sınıf, sendikacılık hareketinin, TÜRK-İŞ'in ve bağlı sendikaların başarılı mücadelesi karşılığında yeni bir saldırı başlatmıştır. Bu saldırının unsurları şöyle sıralanabilir:

Özelleştirme sürdürülmektedir. Taşeronlaştırma hızlandırılmıştır. Kaçak işçi çalıştırma yaygınlaştırılmaktadır... İmzalanan her toplu iş sözleşmesinin ardından işçi çıkarılmaktadır. Sendikaya üye olan işçiler işten atılmaktadır. Toplu iş sözleşmelerindeki kapsam dışı personel arttırılmaktadır. İşyerleri sendikasızlaştırma amacıyla kapatılmakta, taşınmakta veya bölünmektedir. Götürü iş, eve iş verme, geçici işçilik, kısmi zamanlı işçilik ve işçi kiralama uygulamaları sistemli bir biçimde yaygınlaştırılmaktadır.

Bu yeni saldırıyı toplu sözleşmecilikle sınırlı bir sendikacılık anlayışıyla durdurabilmek mümkün değildir."

Aynı Genel Kurul kararlarında, ekonomik, sosyal ve siyasal alandaki sendikal talepler sıralandıktan sonra şöyle deniliyordu:

"Yukarıda ifade edilen sorunların çözümü ve taleplerin yerine getirilmesi toplu sözleşmecilikle sınırlı bir sendikacılık anlayışının aşılmasını, sendikacılık hareketinin siyasal alandaki bağımsız gücünün güçlendirilmesini, hissettirilmesini ve gerektiğinde demokratik biçimde alınan kararlar doğrultusunda kullanılmasını ... gerektirmektedir. Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketi bu haklı taleplerinin yerine getirilmesi için demokratik biçimde alınacak kararlar sonucunda ... siyasal alandaki gücünü ... kullanmaya kararlıdır."

Yukarıdaki sözler, Türk sendikacılığında yeni bir açılımın, siyasi eyleme yönelişin ifadesi oldu. Sendikalar bu kararları ile, işçi haklarını korumak için, toplu sözleşmeciliği aşarak, kendi bağımsız siyasi tavırlarını geliştireceklerini ve demokratik bir süreç içinde kullanacaklarını ifade ediyorlardı.

1992-95 döneminde TÜRK-İŞ yukarıda belirtilen yaklaşımı temel alan bir mücadele verdi. TÜRK-İŞ tarihinde ilk defa siyasete doğrudan ağırlığını koyabildi. Hükümetlerin çıkarmayı düşündükleri yasaları engelleyebildi. Hatta, hükümetlerin düşmesinde belirleyici bir rol oynayabildi. Özellikle 5 Nisan 1994 İstikrar Programından sonra vermiş olduğu etkin mücadele ile Türkiye'de kendi üyelerinin dışındaki geniş çalışan kesimlerin de taleplerini dile getiren öncü bir rol kazandı.

Ancak, bu yoğun mücadelelere ve sermayenin saldırısını geriletmek konusundaki başarılı adımlara rağmen, 5-10 Aralık 1995 tarihlerinde toplanan 17. Genel Kurula ge-

lindiğinde, TÜRK-İŞ'in temel ekonomik, sosyal ve siyasal taleplerinin hayata geçirilmesinde önemli mesafeler kaydedilemediği görüldü. Toplu sözleşme sendikacılığını aşan ve siyasal eyleme yönelen işçilerin, kendi siyasi partileri çevresinde birleşerek, TBMM'nde siyasi varlıklarını duyurmadıkça, Türkiye'nin demokratikleşmesi ve sosyal bir devlet haline gelebilmesi konusunda etkin bir rol oynamalarının imkansız olduğu ortaya çıktı.

TÜRK-İŞ 17. Genel Kurulu'nda yıllardır tekrarladığı ekonomik, sosyal ve siyasal görüşlerini bir program niteliği ile belgeleştirdi. 147 maddeden oluşan TÜRK-İŞ Görüş ve Talepleri tüm delegelerin oybirliği ile kabul ettiği, işçilerin görüş ve isteklerini yansıtan ve siyasal eylemlerine ışık tutacak bir belge şeklinde oluştu.

TÜRK-İŞ Genel Kurullarında yansıyan "Toplu sözleşmecilikle sınırlı sendikacılığın aşılması" ve siyasal eylem arzu ve kararlılığı, TÜRK-İŞ'e bağlı sendikaların büyük bölümünün bu konudaki ortak iradesinin yansımasıdır.

T. Yol-İş Sendikası'nın 16-19 Kasım 1995 tarihlerinde yapılan 5. Olağan Genel Kurulu'nda oybirliği ile benimsenen 8 no.lu kararını örnek olarak aktarmak istiyorum.

"Türkiye Yol-İş Sendikası geçtiğimiz dönemde toplu iş sözleşmesi ile sınırlı bir sendikacılık anlayışının aşılarak demokratikleşme ve sosyal haklar uğruna meşru ve demokratik kitle mücadelesi verilmesi yolunda önemli adımlar atmıştır.

Türkiye Yol-İş Sendikası, Sendikaların alternatif ekonomik ve toplumsal politikalar üreterek, tüm çalışanlara önderlik etmesi mücadelesinin önemine her zamankinden daha çok inanmaktadır.

Bu mücadelenin sürdürülebilmesi için, TÜRK-İŞ bünyesindeki sendikalarla ve Türkiye'deki diğer demokratik kitle örgütleriyle dayanışma içinde olunması, işbirliği yapılması önemli bir aşama olmuştur.

Ancak bütün bunlara rağmen, sendikal mücadele gerek yasal kısıtlamalardan kaynaklanan, gerekse bugüne kadar TÜRK-İŞ ve bünyesindeki sendikaların siyaset yapmaya ilişkin bir politikaları olmamasından doğan nedenlerle, demokratik ve sosyal taleplerinin hayata geçirilmesinde ciddi tıkanıklıklarla karşı karşıya kalmıştır.

Anayasa'da yapılan değişiklikle, sendikalara sınırlı da olsa siyaset yapma imkanı getirildiğinden, bu anayasal hakkın hayata geçirilmesi için sendikaların yeni bir mücadele dönemi başlatmaları gerekmektedir.

Türkiye Yol-İş Sendikası yukarıdaki tesbitler ışığında aşağıdaki talep ve görüşleri öne sürer.

1. Anayasa'da yapılacak değişiklikle sendikalara koşulsuz ve sınırsız siyaset hakkı tanınmalıdır.

2. Sendikaların siyaset yapmasına engel olan diğer yasalarda da gereken değişiklikler yapılmalıdır.

3. Sendikalar çeşitli kademelerinde sendikacılık ve siyaset konusunu tartışmalı, gerek kendi bünyelerinde gerekse TÜRK-İŞ düzeyinde, işçi sınıfı temsilcilerinin TBMM'ne seçilebilmelerini sağlayacak çeşitli yollar önerilmeli, değerlendirilmeli ve nihai bir karara bağlanarak, TÜRK-İŞ ve bağlı sendikaların yerel ve genel seçimlerde siyasi tercihlerinin ve temsilcilerinin belirlenmesi sağlanmalıdır."

Bu görüşlerin TÜRK-İŞ'e bağlı sendikaların pek çoğu tarafından paylaşıldığını ve TÜRK-İŞ eylem ve mitinglerinde, TÜRK-İŞ Başkanlar Kurulu'nda çeşitli kereler dile geldiğini biliyoruz.

Toplu sözleşmecilikle sınırlı bir sendikacılığın aşılması ve siyasal eyleme yönelinmesi, sendikal tabanda da işçilerin ortak düşüncesi olma yolundadır.

Türkiye Yol-İş Sendikası'nın Türkiye'nin çeşitli yerlerinde sürdürdüğümüz taban ve temsilci eğitimlerinde bu konu işçiler arasında tartışılmaktadır. İşçiler, ücret sendikacılığı diye de adlandırdıkları toplu sözleşmecilikle sınırlı sendikal mücadelenin aşılması yolundaki adımları heyecanla karşılıyorlar. Küreselleşen dünyada işçi hak ve özgürlükleri uğruna mücadelenin toplu sözleşme masası dışına taştığını görüyorlar.

Kuşusuz, TÜRK-İŞ çatısı altında toplanmış olan iş-

çiler arasında siyasal görüş birliğinin henüz sağlanmış bulunduğunu söyleyemeyiz. TÜRK-İŞ üyeleri arasındaki çıkar ortaklığı, henüz onları siyasal çözüm ve tercihler açısından ortak bir tutuma getirememiştir. İşçi sınıfı tarihi böyle bir siyasal tercih ve çözüm ortaklığının uzun ve yoğun mücadelelerle sağlanabileceğini göstermiştir. Ancak, özellikle 1989-96 döneminde TÜRK-İŞ çatısı altında yürütülen ekmek ve demokrasi mücadelesi, bu "ince uzun yolun" kilometre taşlarını koymuştur.

Siyasal eylem, ortak çıkarlara sahip olan işçilerin bu çıkarlarını, kısa vadede değil, uzun vadede ve sendika, işkolu vb. gibi dar çerçevede değil tüm ülkede ve tüm dünyada savunabilmelerini gerektirir. Siyasal eylem kısa vadeli ve dar çıkarlar için mücadelenin, uzun vadeli ve geniş kapsamlı emeller için mücadeleye dönüşmesi demektir. TÜRK-İŞ 20 Temmuz 1994 Genel Eylemi, 26 Kasım 1994 Büyük Yürüyüşü, 5 Ağustos 1995 Emeğe Saygı ve Mitingi, 8 Ağustos 1995 Genel Eylemi, Türkiye tarihinin en büyük grevleri, 15 Ekim 1995 Kızılay Mitingi ile ve meydanlarda yankılanan "Kahrolsun IMF, Bağımsız Türkiye" sloganı ile, işçilerin uzun vadeli ve geniş kapsamlı hedefler için mücadelesinin işaretlerini vermektedir. TÜRK-İŞ sözde sağcı ve sözde solcu ayırımcılığının, etnik köken ayırımcılığının, mezhep ayırımcılığını sınırlarını aşmıştır ve önümüzdeki dönemde de parti ayırımcılığının dar sınırlarını aşabileceğini düşündürmektedir. TÜRK-İŞ'e bağlı sendikaların yöneticileri ve işçiler, farklı siyasi partilere oy verseler de aynı dili konuşur hale gelmişlerdir. Bu dil yeni liberal politikalara karşı ve küreselleşen dünyada kendi egemenliğini kurmak isteyen ulus ötesi sermayeye karşı emeğin ortak dilidir. TÜRK-İŞ çatısı altındaki işçiler, temel siyasi tavır alışlarda ortak bir davranış sergilemişlerdir. Toplumu ileri götürmek için yola çıkan çoğu siyasi hareketin ayağına bağlanan ayırımcılık tuzağına düşmemiş, teröre karşı açık tavır almışlardır. 12 Eylül hukukuna karşı çıkmışlardır. Demokratik, laik devleti savunmuşlardır. Muhtemel bir askeri darbeye karşı genel greve gideceklerini açıklamışlardır. Yeni liberal ekonomik politikalara, özelleştirmeye, devletin küçültülmesine, sosyal devletin yok edilmesine hayır demişlerdir. İşte bu yeni bir söylemdir ve bu ortak siyasal tavır alış, işçiler arasında giderek pekişen bir süreç halindedir...

Bütün bunlar, işçilerin 1989-96 döneminde ortak mücadele ve deneyim yoluyla ortak siyasal çözümlere yöneldiğinin işaretleridir. Bu yönelişin varlığı, işçilerin ulaştıkları ortak çözümler uğruna bir siyasal birliğe de yönelebileceklerinin olabilirliğini gündeme getirmektedir.

Sendikaların siyasal eyleme yönelmeleri konusundaki görüşün yalnızca işçiler arasında değil, toplumun diğer kesimleri arasında da benimsenen bir görüş olması da sendikaları siyasal eylem konusunda güçlü kılacak son derece önemli bir unsurdur. Toplumdaki bu demokratik kabulün en açık ifadesi 12.07.1995 tarihinde yapılan Anayasa değişikliği ile sendikalara getirilen siyaset yasağının büyük ölçüde kaldırılmış olmasıdır.

1982 Anayasasının 52. maddesi şöyle diyordu: "Sendikalar ... siyasi amaç güdemezler, siyasi faaliyette bulunamazlar, siyasi partilerden destek göremezler ve onlara destek olamazlar, dernekler ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve vakıflarla bu amaçlarla ortak hareket edemezler..." Bu madde 12/07/1995 tarihinde yapılan değişiklikle Anayasadan çıkartılmıştır. Her ne kadar Anayasanın 82. maddesi milletvekillerinin aynı zamanda sendika ve üst kuruluşlarının yönetim ve denetim kurullarında görev almasını engelliyorsa da Anayasanın 52. maddesinin kaldırılması, TÜRK-İŞ'in bu konuda verdiği mücadelenin etkinliğinin ifadesi olduğu kadar, sendikaların siyasal eylemi önündeki çok önemli bir anayasal engelin yok edilmesi konusunda toplumun tüm kesimlerinin uzlaştığının da ifadesidir.

RP-DYP'nin kurduğu 54. Hükümetin programında da "...sosyal, iktisadi ve siyasi çoğulculuk ve katılımcılığın hakim olduğu gerçek ve güçlü bir

demokratik ortamın sağlanacağı" ve "anayasa değişikliğinin zorunlu kıldığı uyum yasalarının çıkartılacağı" belirtilmektedir. (54. Hükümet Programı, 3 Temmuz 1996, Sayfa 7.)

"Uyum Yasalarının" çıkarılması konusunda iktidar ve muhalefet partileri arasında bir görüş birliği mevcuttur. 2821 sayılı Sendikalar Kanunu'nda yapılacak değişikliklerle, Sendikaların siyasal eylemini kısıtlayan yasal hükümlerin kaldırılması olası ve yakın bir gelişmedir. TÜRK-İŞ'in bu konuda açacağı kampanya ve yapacağı siyasal baskı bu gelişmeyi çok daha yakın bir tarihe alabilir.

Şu soru sorulabilir: Sendikaların siyasal tutumları Türk siyasi yaşamını etkileyecek boyutta mıdır?

Sendikalı işçilerin yerel ve genel seçimlerdeki siyasi tutumları ve seçim dönemleri dışında hükümetler üzerindeki siyasi baskıları Türk siyasi yaşamını olumlu veya olumsuz ama mutlaka etkileyecek düzeye ulaşmıştır. Bir kaç örnek verelim:

1991 Ekim ayında yapılan Erken Genel Seçimlerde, sendikalı işçiler, 12 Eylül askeri darbesinin Türkiye'ye yerleştirdiği anti-demokratik yasalara ve uygulamalara ve bunları sürdüren iktidar partisine "hayır" dediler ve 1991 Ekim Erken Genel Seçimleri sonucunda, ortaya çıkan parlamento aritmetiği ile DYP (Doğru Yol Partisi) ve SHP (Sosyaldemokrat Halkçı Parti) koalisyon hükümeti kuruldu. İşçi arkadaşlar birinci koalisyon hükümetinin programını hatırlayacaklardır. DYP ve SHP genel seçimler öncesinde çeşitli platformlarda ve TÜRK-İŞ'e yaptığı ziyaretlerde bir çok vaatlerde bulunmuşlardır. Koalisyon protokolünde ve hükümet programında demokrasi ve sosyal haklar vaad eden böyle bir hükümetin oluşmasında sendikaların ve işçilerin bütün kısıtlamalara rağmen gösterdikleri kararlı mücadelenin büyük rolü olmuştur. ANAP Genel Başkanı Mesut Yılmaz ve ANAP yöneticileri, 1991 Erken Genel Seçimleri sonucunda iktidardan uzaklaşmalarının ardındaki önemli bir gerçeğin TÜRK-İŞ gibi "sert bir kayaya çarpmak" olduğunu sıklıkla ifade etmişlerdir. Mesut Yılmaz'ın TÜRK-İŞ'in 5-10 Aralık 1995 tarihindeki 17. Genel Kurulu'nda söylediği şu sözler bir eski Başbakanın ağzından sendikaların siyasi etkinliğinin teyidir: "Şimdi bakın 1991 yılında Haziran ayının ortasında başbakan oldum... ama siz bana seçimlerde oy vermemek kararı verdiniz. Sizin yüzünüzden başbakanlıktan oldum."

Bu konuda verilecek ikinci yakın örnek de DYP-CHP ikinci koalisyon hükümetinin yıkılmasında TÜRK-İŞ'in mücadelesinin oynadığı roldur. Yakın bir örnek olması dolayısı ile ayrıntılarına girmediğimiz bu olayda; halka verdiği vaatleri yerine getiremeyen ve 5 Nisan İstikrar Paketi ile IMF'nin emrine giren ikinci koalisyon hükümetinin bozulmasında, bunun ardından kurulan DYP azınlık hükümetinin güvenoyu alamamasında sendikaların oynadığı belirleyici rol herkesin malumudur.

İşçiler Türk siyasi yaşamında bu kadar etkin hale geldikleri halde siyasi partilerin hükümet olduktan sonra vaatlerini tutmaması karşısında ve mevcut siyasi partilerin büyük bir bölümünün ulus ötesi tekelci sermayenin dayattığı liberal politikaları benimseyerek işçi sınıfına karşı başlatılan saldırıda sermayenin yanında yer almaları nedeniyle, mevcut siyasi partilere tepki duymaktadırlar. Toplumun diğer kesimlerinde de yaygın olan bu tepkinin Türk demokrasisini ileriye götürecek bir etki haline dönüşebilmesi için, işçiler sendikalarının öncülüğünde siyasal yaşama ağırlıklarını koymak durumundadır. İşçiler siyasi yaşama ağırlıklarını koymazlarsa, yalnızca işçi hak ve özgürlükleri değil tüm halk ve demokrasi bundan olumsuz etkilenecektir.

Siyasal eylemin temel aracı siyasi partidir. İşçilerin kendi siyasi partilerini kurmaları tartışması sendikaların organlarında demokratik bir biçimde tartışmaya açılmalıdır.

TÜRK-İŞ 1961 tarihinde yapmış olduğu İstanbul Saraçhane Mitinginde açtığı pankarta şöyle yazmıştı: "Bizim de söyleyecek sözümüz vardır." Sözün söylenmesinin zamanı gelmedi mi?

ZORUNLU TASARRUF ve KONUT EDİNDİRME YARDIMI: BİR ALDATMACADAN DİĞERİNE

Prof. Dr. OĞUZ OYAN — TÜRK-İŞ Araştırma Müdürü

1- Bir Başlangıç Öyküsü

Belleğimizi biraz zorlayalım. 1 Ocak 1987 tarihindeyiz. Konut Edindirme Yardımı (KEY) yürürlüğe giriyor. Birinci ANAP Hükümeti dönemindeyiz. Hükümetin prestiji yerinde. Sözüne henüz güveniliyor. Toplu Konut'tan sorumlu devlet bakanı yeni fondan yani Konut Edindirme Yardımı Fonundan büyük cakayla sözediyor: Kısa sürede konutsuz ücretli kalmayacak; çalışanlar istemeseler dahi konut sahibi yapılacaklar; üstelik ceplerinden tek bir kuruş çıkmayacak; özel ya da kamu işvereni çalıştırdıkları ücretli ve maaşlı adına Emlakbank'ta açılan hesaplara konut edindirme yardımı yatıracaklar...

Kanunun içeriğine bakıldığında bunların bir kandırmacadan ibaret olduğunu görmek zor olmuyor. Bu tür eleştiriler yapılmıyor da değil. Ama ortalık toz pembe. İnsanların umuda da ihtiyacı var. Üstelik ücretli kesimin ücretinden kesilen birşey olmadığına göre bu kesim uygulamayı zararlı da görmüyor ve pek karşı çıkmıyor. Uygulamanın dolaylı olumsuzluklarını (kayıt dışı çalışmaya yönlendirmek, ücret pazarlığını çalışan aleyhine döndürmek gibi) görmek için ne yazık ki olayın bizzat yaşanması gerekiyor.

Aradan 15 ay geçiyor. KEY'den beklentiler hayal kırıklığı yaratmak üzereyken yeni bir "müjde" veriliyor. 1 Nisan 1988'den itibaren Çalışanların Tasarruflarını Teşvik Hesabı (ÇTTH) yürürlüğe giriveriyor. Bunu 1 Nisan şakası sananlar yanılıyorlar. Ücretlileri daha yakından ve daha olumsuz etkileyecek bir uygulama gündemdedir. Üstelik bu ikisinin birikimli etkisi, endüstri ilişkilerini yeniden tanımlayacak bir ağırlık oluşturmaya başlıyor. Özellikle de 15 Temmuz 1989'dan itibaren çalışanların tasarruf kesintisi yüzde 2'den yüzde 4'e, devlet/işveren katkısı yüzde 3'den yüzde 6'ya çıkarılınca bu etkiler çok sarsıcı bir biçim alıyor. Aynı şekilde konut edindirme yardımı miktarlarının 5 katına kadar arttırılabilme yetkisinin Bakanlar Kurulunca kullanılması da bunun üzerine biniyor. Bütün bunlara, Dünyanın en yüksek başlangıç oranlarından birine sahip gelir vergisi tarifemizi ve oldukça yüksek sigorta kesintilerini ve katkılarını ekleyin ve ondan sonra hâlâ niçin kayıt dışı ekonomi gelişiyor diye şaşırıp kalın! İşte Özalcı anlayışın ekonomik ve toplumsal ilişkileri yozlaştırıcı mucize denemelerinden bir örnek.

Peki bu fonlara neden gerek duyuldu? Bunu anlayabilmek için biraz daha geriye bakmak gerekecek.

2- Başlangıcın Öncesi

Türkiye, 24 Ocak 1980 dönemeciyle simgelenen yeni bir sermaye birikimi modeliyle tanışıyordu. Bu model, kabaca, içe dönük bir birikim tarzından dışa dönük bir birikim tarzına yöneliştı. Bu yöneliş, uluslararası ekonomik kuruluşların telkinleri doğrultusunda büyük ölçüde bir sanayisizleştirme süreciyle birlikte yaşandı. İhracata açılmayı politika edinmiş olan ülkenin, 1980'lerin ikinci yarısından itibaren, ihracata yönelik sanayilerini geliştirememiş olmasının sancılarını yaşamaya başladığı görüldü.

Kuşkusuz yerli politikacılarımız da katkılarını esirgemediler. Türkiye gibi kamu gelirleri yetersiz bir ülkede yeni liberal politikalar ABD ve İngiltere tarzı uygulanamazdı. Dahası, yeni birikim modeli ka-

mu gelirlerinin arttırılmasıyla çelişmiyordu. Ancak Reagan/Thatcher tarzı "devleti küçültme" uygulamalarına körü körüne bağlılık gibi deformasyonlar taşıyan Özal zihniyeti Türkiye'yi maceracı bir yörüngeye sokmakta duraksamadı. Vergi yükü İngiltere'dekinin yarısı düzeyinde bulunan Türkiye, Thatcher'ın izinde vergi yükünü azaltmaya girişti. Sadece girişmekle kalmadı. OECD ülkeleri içinde vergi yükünü 4 puan gibi yüksek bir oranda düşüren tek ülke oldu. Ne ABD ne İngiltere bunu gerçekleştiremedi. İngiltere'de, tam tersine, toplam vergi yükü 1981-89 dönemi ortalaması olarak 1979-80 düzeyinin oldukça üzerine çıktı.

Bütçe vergi gelirlerinin milli gelire oranı yani (vergi yükü) 1980'lerin başlarında 1970 sonlarına kıyasla gerilemiş olsa da henüz makul bir düzeyde sayılabilirdi. Türkiye'yi Afrika ülkeleri düzeyine düşüren uygulamalar Özal Hükümetiyle başlatıldı. 1976-78'de yıllık ortalama olarak yüzde 14,9 olan vergi yükü, 1979-83 döneminde de henüz yüzde 14,2 düzeyini koruyordu. Oysa 1984-85 yıllarında bu oran yüzde 10,7 ortalamasına çekildi. Bunun için birçok vergi gelirinden vazgeçildi. Özellikle sermayenin vergi yükü hafifletildi.

Vergi gelirlerinden sermaye lehine feragat etmenin iki çarpıcı bedeli oldu. Birinci bedel, büyüyen bütçe açıklarının bir çığ gibi çoğalttığı yüksek maliyetli ve kısa vadeli bir borçlanma sarmalının başlaması oldu. Bugün bunun devasa sonuçlarını yaşıyoruz ve büyük olasılıkla patlayan bir krizle sonuçlanacak finale yaklaşıyoruz.

İkinci bedel, kamu gelirlerini bütçe dışı bir keyfi fon uygulamasıyla desteklemek şeklinde ödendi ve ödeniyor. Bu fon sistemi bellibaşlı üç temel sakıncayı maliye politikasına taşıdı:

– Kamu gelir ve giderlerinin şeffaflığını önemli bir zaafa uğrattı; her türlü kişisel ve keyfi yönetime, kamu yöneticilerinin ahlakını bozmaya, denetimsiz rant aktarımına kapıları açan yoz bir sistem yarattı;

– Esas olarak dolaylı vergisel yükler getirdiği için vergi yükü dağılımında ve gelirin yeniden bölüşümünde eşitsizlik taşıyıcı oldu;

– Bütün bunların üstüne, geleceğin kaynaklarını tüketmeye yönelik, borçlanma benzeri ama daha ziyade istihdam vergisi etkisi yapan iki fon icad edildi: KEY ve ÇTTH. Bu fonlar, ücretlilerin vergi yükünü ağırlaştırdı; kayıt dışı ekonomiyi teşvik etti; düzgün kayıt tutan işletmelerin rekabet gücünü kırıp onları cezalandıran, eşitsizlikler üreten bir sistem yarattı.

Bütün bunların ötesinde bu fonlar, hükümet edenlerin, devlet adına toplumu kandırmasının vasıtası yapıldılar. Devleti tahrip etmenin araçları oldular. Bugün uygulanmak istenen tasfiye süreci, devletin itibarını bir kere daha sarsıcı özellikler taşımaktadır.

3- Tasfiye: Kimin İçin?

Çalışanlar/ücretliler için kurulduğu söylenen iki istihdam fonu gerçekte tam bir aldatmacaya dönüşmüştür. Konut Edindirme Yardımı, Emlak Bankası'nın ucuz bir finansman kaynağı niteliğini taşımış, bu Banka aracılığıyla yargı kararlarıyla da kesinleşen büyük yolsuzluklara mali destek olmuştur. Ücretlilere konut yardımı olmak yerine, müteahhitlere ve üst düzey bürokrat/politikacılara kaynak oluşturmuştur. Bu arada fon kaynaklarının yasanın öngördüğü biçimde değerlendirilmeyip Emlak Bankası'nın 6 ay vadeli hesaplarına düşük faizle yatırılması sayesinde Banka bozulan mali dengelerini düzeltme olanağı bulmuştur. Nemasıyla birlikte 105 trilyon TL toplanan fondan hak sahiplerine ödenen tutar 855 milyarda kalmış yani yüzde 1'i bile bulmamıştır. Oysa Emlak Bankası'na sadece Komisyon olarak ödenen tutar 1995 sonu itibariyle 7,2 trilyon TL olmuştur.

1995 yılı sonunda KEY kesintilerine son verilmesine karşın, hesabın bakiyesi için bir düzenleme öngörülmemiştir. Böylece var olan aldatmaca katmerli bir duruma getirilmiştir. 1996 ortası itibariyle, ilk altı ayın nemasıyla birlikte bu fonda 100 trilyon TL'yi aşkın bir kaynak "bulunmaktadır". Bunun hak sahiplerine gerçekten konut edindirmeye yardımcı olmak üzere geri dö-

nüşsüz ve faizsiz bir yardım olarak ve her türlü sınırlandırıcı koşuldan arındırılmış olarak sunulması bir an bile kaybedilmeden gerçekleştirilmelidir.

Zorunlu tasarruf uygulaması için de KEY'de olduğu gibi katmerli bir aldatmacanın hazırlıkları yapıldığının somut işaretleri bulunmaktadır. Anayol'un hazırladığı tasfiye tasarısının ardından Refahyol'un hazırladığı ilk tasfiye tasarısı bunun ipuçlarını vermekteydi. 27 Ağustos 1996 tarihinde toplantıya çağrılan TBMM'ye sunulacak olan tek maddelik yasa teklifi de bunun uzantısındadır. Bu teklif, ÇTT Hesabına çalışanların ücretlerinden yapılmakta olan tasarruf kesintisi ve bu tasarruflara devlet/işveren katkısı sağlanması uygulamasına son vermek dışında bir düzenleme öngörmemektedir. Tıpkı KEY için yapıldığı gibi.

Böyle bir kısmi tasfiye düzenlemesine, çalışanların rıza göstermesi mümkün değildir. Bu tür bir kısmi tasfiye, hükümetin sorumluluklarından kaçış senaryosundan başka birşey değildir. Hükümet, giderek merkezi kamu idarelerinin yükünü arttıran katkı paylarından bir an önce kurtulma telaşı içine düşmüştür. Ayrıca, tasarruf kesintisinin son bulmasıyla ücretlilerin gelir vergisi matrahının yükselecek olmasının da hesabı yapılmaktadır. (Ücretliler kaldırılan yüzde 2'lik tasarruf kesintisinden daha az bir ücret artışı göreceklerdir, çünkü bunun bir kısmı vergiye gidecektir).

Bu kanun teklifi de göstermektedir ki, hükümetler, bu tür uygulamaları ancak kendi lehlerine olduğu sürece yürürlükte bırakmaktadır. Uygulamanın cazibesi azaldığı andan itibaren sorumluluklarını üzerinden atarak bundan kurtulmak istemektedir. Bu Hesap, çalışanlar için değil, yıllarca Kamu Ortaklığı Fonu'na gelir yaratmak, bir başka deyişle otoyolları finanse etmek için kullanılmıştır. Ücretliler, kendilerine hizmet olarak en az dönecek bir kamu yatırımı için, yerli/yabancı otoyol müteahhitlerine peşkeş çekilen bir uygulama için tasarruf kesintisi ödemeye zorlanmışlardır. Ekmeğinden keserek "tasarruf" ettirilen kitleler, yıllarca enflasyonun çok altında faizlerle kamu borçlanmasını desteklemekte kullanılmışlardır. Bu öyle bir aldatmaca olmuştur ki, nema/anapara oranı 1989'da yüzde 8,6; 1990'da yüzde 4,5; 1991'de yüzde 13,2; 1992'de yüzde 27,4 olmuş yani sürekli enflasyonun altında tutulmuştur. 1992'den sonraki girişlerin, tepkilerin de etkisiyle, bir nebze piyasa faiz oranlarından değerlendirilmeye yaklaşması üzerine hükümet biran önce bu Hesap için katkı payı ödemekten kurtulmayı seçmiştir.

Daha da vahim olanı, Hesapta 1996 Temmuz sonu itibariyle birikmiş bulunan 428 trilyon liralık anapara ve nema toplamının hak hasiplerine geri döndürülmesinin belirsizlik içinde bırakılmasına yol açacak olan süreçtir. Şimdiki "sorumluluktan kaçış" noktası buradadır.

Her iki fonda 1996 yılı ortası itibariyle 530 trilyon TL'lik bir meblağ birikmiş bulunmaktadır. Bu tutar, yasa gereği, bütünüyle 5 milyonu aşkın hak sahibi çalışana aittir. Kişi başına ortalama 100 milyon TL'yi aşan bir alacak miktarı söz konusudur. Kuşkusuz bu bir ortalamadır; bunun yarısı kadar alacağı olan olduğu gibi iki üç katı kadar olan da vardır.

TÜRK-İŞ'in bu konuda basına da yansıyan talepleri nettir:

– Bir yandan çalışanın ücreti üzerinden yapılan yüzde 2'lik tasarruf kesintisine son verilmeli,

– Diğer yandan devlet veya işverenin Hesaba yatırdığı yüzde 3'lük katkı payının çalışanın brüt ücretine eklenmesi sağlanmalıdır.

– Kesintilere son verilirken tüm kesinti, katkı payı ve nemalarının en geç iki ay içinde hak sahiplerine geri ödenmesine yönelik yasal düzenleme yapılmalıdır.

Kısmi bir tasfiye düzenlemesi sadece hükümetin tercihi olup, çalışanların taleplerine cevap vermemektedir. TÜRK-İŞ, hükümeti, bankalardan ve rantiye kesiminden aldığı borçlarına karşı gösterdiği sadakati, geçimlerini emeğiyle sağlayan kesimlere olan borcu için de göstermeye çağırmaktadır. Hak ve adalet çağrılarıyla iktidar olanların, 5 milyonu aşkın çalışanın haklı taleplerini hafife almayacağını umuyoruz.

ÇALIŞAN ÇOCUKLAR VE SENDİKALARIN ROLÜ: TÜRK-İŞ MODELİ

ÖZCAN KARABULUT — TÜRK-İŞ Çalışan Çocuklar Bürosu Müdürü

Sendikalar genel olarak, üyelerinin ekonomik, sosyal ve kültürel hakları, işçi hak ve özgürlüklerinin korunması ve geliştirilmesi için mücadele eden kuruluşlardır. Ancak, sendikaların görev ve sorumluluk alanları bununla sınırlı değildir. Sendikalar konumları ve işlevleri gereği, toplumsal sorunlarla yakından ilgili kuruluşlar olup, toplumsal değişme ve gelişmelere bağlı olarak görüş ve yaklaşımlarını kamuoyuna açıklayan, çeşitli seçenekler sunan, toplumsal süreçlere müdahale eden toplumsal baskı gruplarıdır aynı zamanda. Böylesi konum ve işlev, sendikaların ilgi, görev ve sorumluluk alanlarını sürekli olarak genişletmektedir.

Günümüzde küreselleşme olgusu ve Gümrük Birliği ile başlayan süreç Türkiye'nin genel ekonomik ve sosyal durumunu, işgücü yapısını, küçük ve orta boy işletmeleri, işçileri, çalışan çocuk ve gençleri, sendikaları, kısaca toplumun her kesimini yakından etkilemektedir. Gümrük Birliği sürecinde, Türkiye'nin rekabet gücünün ucuz işgücü ve işgücünün esnekleştirilmesinde görülmesi biçimindeki sermaye yaklaşımı, genel olarak çalışanların kazanımlarının, yasal haklarının ortadan kaldırılması ve sendikaların etkisiz kılınmasına yönelik tehlikeleri artırmaktadır. İşgücü piyasasının esnekleştirilmesi doğrultusunda atipik istihdam modelleri, bununla birlikte eve iş verme ve fason üretim biçimleriyle kaçak işçi çalıştırma yaygınlaşmaktadır. Atipik çalışma ve üretim biçimlerinin yaygınlaşması daha fazla çocuk ve genç işçinin çalıştırılması için uygun bir ortam yaratmaktadır. Bu durum, ülkenin varolan sorunlara yeni sorunların eklenmesi, çalışanların ve halkın büyük bir

kesiminin yaşama ve çalışma koşullarının gitgide ağırlaşmasını, sosyal sorunların artmasını getirmektedir. Başka bir anlatımla, bu olumsuz tablo, önümüzdeki günlerde daha fazla çocuk ve genç işçinin riskli ve tehlikeli koşullarda çalıştırılması, sömürülmesi beklentisini güçlendirmektedir. Dünyadaki hızlı değişim ve dönüşümlerin en başta çalışanları ve sendikaları etkilemesi, sendikaların yeni gelişmelere karşı hazırlıklı olmalarını gerektirmekte, sendikalara yeni görev ve sorumluluklar yüklemektedir.

Nitekim, anılan gelişmeler son dönem TÜRK-İŞ Genel Kurullarında üzerinde durulan konuları oluşturmuş; bu konularla birlikte üzerinde durulan ve tartışılan ko-

nulardan birisi de sendikaların kendi üyeleri dışındaki kesimlerle, ülkenin ve tüm halkın sorunlarıyla aktif biçimde ilgilenmeleri olmuştur. TÜRK-İŞ 17. Genel Kurulu'nda çalışan çocukların çalışma koşullarının iyileştirilmesi yönündeki TÜRK-İŞ Çalışan Çocuklar Bürosu'nun çalışmalarının yaygınlaştırılarak sürdürülmesi kararı uyarınca yeni projeler geliştirilmekte, çeşitli çalışmalarda bulunulmaktadır.

Çalışan çocukların çalışma nedenleri, sorunları ve çözüm yolları çok boyutlu olup, Türkiye'nin temel sorunlarından ve bu sorunların çözümü yönündeki politikalardan soyutlamak mümkün değildir. Adaletsiz gelir dağılımı, düşük ücret, işsizlik, hızlı nüfus artışı, göç, çarpık kentleşme, yetersiz eğitim vb. olumsuzluklar, çocukların, aile bütçesine katkıda bulunmak ve bir meslek öğrenmek amacıyla erken yaşta çalışma yaşamına katılmalarına neden olmaktadır. Uygulanmakta olan sosyo-ekonomik politikalar sonucunda her gün daha fazla çocuk çalışma yaşamına katılmakta, sokakta yaşayan, çalışan çocuk sayısı hızla artmaktadır. Anılan temel sorunların çözümü yönünde ekonomik, sosyal politikalar uygulanmadıkça, başka bir anlatımla, yoksulluk sürdükçe, eğitim sisteminden beklentiler azaldıkça uzun süre çocukların çalışmasının ortadan kaldırılması, çalışma yaşamının zor ve tehlikeli koşullarında çalışmanın engellemesinde başarı sağlanması zor görünmektedir.

Çocukların çalışması evrensel ve ulusal bir sorundur. Bu nedenle çocuk işçiliğine karşı etkili mücadelede etkin rolleri bulunan kişi, kurum ve kuruluşların bu alanda kararlı, katılımcı bir anlayışla, eşgüdüm içinde çalışma yapmalarını gerekmektedir.

Bu yaklaşım çerçevesinde, çalışan çocukların sorunlarının çözümünde sendikalara büyük görev düşmekte, çocuk işçiliğine karşı etkili mücadelede sendikaların aktif bir rol oynamaları önem kazanmaktadır. TÜRK-İŞ çalışan çocukların çalışma koşullarının iyileştirilmesine yönelik çalışmalarını son yıllarda yoğunlaştırmıştır. Konfederasyon merkezinde çalışan çocuklarla ilgili bir birim kurulmuş olup, **Çalışan Çocuklar Bürosu** adını taşıyan birim her yıl çalışma programları ve projeler hazırlamaktadır. TÜRK-İŞ Çalışan Çocuklar Bürosu'nun çalışmaları şu temel görüşler çerçevesinde sürdürülmektedir:

Türkiye'de çalışan çocukların sorunlarının çözümlenmesi için köklü sosyal ve ekonomik önlemlerin alınması, ülkemizin gereksinim duyduğu yasal düzenlemelerin yapılması, eğitimin kalitesinin yükseltilmesi ve herkese eğitim fırsatının verilmesi gerekmektedir.

Çocuk işçiliğin ortadan kaldırılması uzun erimli bir hedef olarak görünmektedir. Çocuk işçiliğine karşı etkili bir mücadele iki yönlü olarak ortaya konulabilmektedir.

Varolan ülke koşullarında çocuklar daha uzun bir süre çalışacaklarına göre, çocukları çalışırken korumak mücadelenin bir yönünü, kısa erimli çalışmanın çerçevesini çizmektedir. Bu durumda yapılması gereken, çocukların eğitim haklarına sahip çıkarak, psiko-sosyal gereksinimlerini de karşılayarak, çalışan çocukların çalışma koşullarını iyileştirmek üzere projeler geliştirmek ve bu projeleri yaygınlaştırmak, hayata geçirmektir.

Çocuk işçiliğine karşı etkili mücadelenin ikinci yönü, çocuk işçiliğinin sona erdirilmesidir. Kısa erimli çalışmalarla birlikte, temel sorunların çözümü yönünde sosyo-ekonomik önlemlerin alınması, başka bir anlatımla sosyal ve ekonomik gelişmenin sağlanması, çocukların ve gençlerin korunmasını amaçlayan yasal düzenlemelerin uluslararası normlar dikkate alınarak, ülke gerçeklerine ve gereksinimine uygun olarak ve fakat uygulanabilecek, denetlenebilecek bir biçimde yeniden düzenlenmesi doğrultusundaki politikaların etkilenmesi ve alternatif politikaların üretilerek, yaşama geçirilmesi uzun erimli çalışmanın çerçevesini çizmektedir.

TÜRK-İŞ Çalışan Çocuklar Bürosu'nun son üç yılda geliştirdiği projeler şöyledir: **Çalışan Çocuklar Konusunda İşçi Sendi-**

kalarının Etkinliklerinin Arttırılması, Deri Sektöründe Çalışan Çocuklar ve Sendikacıların Eğitimi, Bölge ve İl Temsilciliklerinin Eğitimi ve Eylem Komitelerinin Kampanyaları

Anılan projelerde temel etkinliği eğitim seminerleri oluşturmaktadır. Sendika üyelerinin ve sendikacıların çocuk işçiliği konusunda eğitilmelerinin, sendikaların çocuk işçiliğiyle mücadelede etkili olmaları bakımından önemli görünmektedir. Sendikacılara ve sendika üyelerine verilen eğitimlerde; çalışan çocuklar ve genç işçilere ilişkin ulusal ve uluslararası hukuki düzenlemeler, uygulanan sosyo-ekonomik politikalar ve çalışan çocuklar, çalışan çocukların çalışma koşulları, işyerlerinde işçi sağlığı ve iş güvenliği, eğitim ve çıraklık eğitimi, sosyal güvenlik, çalışan çocuklar ve beslenme vb. konular işlenmektedir. Eğitim seminerlerinin yanı sıra çeşitli alan araştırmaları gerçekleştirilmekte, araştırmanın sonuçları hazırlanan kitap, broşür, bülten ve basın açıklamalarıyla kamuoyuna sunulmaktadır.

TÜRK-İŞ'in son genel kurulunda kabul edilen kararın, son gelişmeler de değerlendirilerek yaşama geçirilmesi, TÜRK-İŞ'e üye sendikaların ve ilgili birimlerinin aktif katılım ve katkılarını gerektirmektedir. Bu alanda son yıllarda belli bir birikim ve deneyim kazanılmıştır.

1996-1997 Projesi: TÜRK-İŞ Bölge ve İl Temsilcilerinin Eğitimi ve Eylem Komitelerinin Kampanyaları

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu TÜRK-İŞ/ILO işbirliği ile IPEC programı çerçevesinde işçi sendikalarının çalışan çocuklar konusunda daha duyarlı olmaları, çalışan çocukların çalışma koşullarının iyileştirilmesinde aktif rol oynamaları amacıyla çeşitli işkollarında alan araştırmaları, eğitim seminerleri gerçekleştirmiş, çocukların yoğun olarak çalıştıkları ağaç, metal (Ankara) ve deri işkolundaki (İstanbul) tehlikeli ve riskli işler belirlenip ilgili işkollarında örgütlü bulunan sendikaların katılımı ve katkısı ile çalışan çocukların çalışma koşullarının iyileştirilmesi doğrultusunda çalışmalarda bulunmuştur.

Planlanan eğitim seminerleri ve eylem programı ile anılan işkollarında örgütlü olan işçi sendikalarında yaratılan duyarlılığın TÜRK-İŞ Bölge, İl Temsilcilikleri ve Sendika Şubelerine taşınması ve çalışan çocukların çalışma koşullarının iyileştirilmesi için Bölge, İl ve Sendika Şube Yöneticilerinin girişimleri ile konuyla ilgili yerel kurum ve kuruluşların harekete geçirilmesi amaçlanmaktadır.

Bu açıdan, yukarıda belirtilen amaca ulaşmak için, çalışan çocukların yoğun olarak çalıştıkları Adana, Antalya, Ankara, Bursa, İzmir ve Samsun'da TÜRK-İŞ Bölge, İl Temsilcileri ve ilgili Sendika Şube Yönetim Kurulu üyelerine eğitim seminerleri verilmesi planlanmaktadır. İlgili uzman, kurum ve kuruluş görevlilerinin katılımlarıyla verilmesi planlanan eğitim seminerlerinde genel olarak çalışan çocukların sorunları ve çözüm yolları, özel ve ağırlıklı olarak anılan bölge ve illerde çeşitli işkollarının özellikleri dikkate alınarak çalışan çocukların sorunları ve çözüm yolları konusunda sendikacıların bilgilendirilmesi hedeflenmektedir.

Eğitilmiş sendikacılar TÜRK-İŞ Bölge, İl Temsilcileri ve Sendika Şube Başkanlarının öncülüğünde EYLEM KOMİTESİ oluşturacaklar; EYLEM KOMİTESİ bölge ve il düzeyinde çalışan çocukların çalışma ortamı ve koşullarını yerinde inceleyip takip edecek, çocuk işgücünün elimine edilmesi, çalışan çocukların sorunları ve çözüm yolları doğrultusunda çeşitli kampanyalar düzenleyecek, radyo ve TV programlarına katılarak, yerel düzeyde halkın, işçilerin, işverenlerin bilinçlendirilmesini sağlayacak, kamu ve sivil örgütleri harekete geçirecektir. Böylece, işçi sendikalarının bölge ve illerden başlayarak çocukların çalışma ve eğitim koşullarının iyileştirilmesinde, giderek çocuk çalıştırılmasının önlenmesinde önemli bir baskı grubu olarak ağırlıklarını ulusal düzeyde hissettirmeleri beklenmektedir.

İLK YEDİ AYINDA GÜMRÜK BİRLİĞİ

ŞEYMA İPEK CANBULUT — TÜRK-İŞ Araştırma Uzmanı

1995 yılının önemli bir bölümünü Gümrük Birliği (GB) heyecanı ile geçiren Türkiye, 1 Ocak 1996 tarihi itibariyle Avrupa Birliği ile GB'ni gerçekleştirmiş ve ilk yedi ayını da geride bırakmış bulunmaktadır.

Bilindiği gibi, Türkiye'nin asıl ve nihai hedefin tam üyelik olduğu AB ile geçmişi çok gerilere uzanan ilişkilerinin hukuki temelleri, Ankara Anlaşması ve Katma Protokol'a dayanmaktadır. 1995 yılı sonu itibariyle GB'nin gerçekleştirilmesi de bu anlaşmaların getirdiği bir sonuçtur. Ancak, bu doğal sonuç tamamiyle gözardı edilerek, GB başlıbaşına yeni bir olgu gibi kamuoyuna sunularak ülke gündeminin ilk sırasına yerleştirilmiş, adeta bir bayram olarak ilan edilmiştir. 24 Aralık 1995 Genel Seçimlerinde de propaganda malzemesi olarak kullanılan GB, yıl boyunca gündemden hiç düşürülmemiştir.

GB'nin resmi olarak yürürlüğe girdiği 1996 yılına bakıldığında, 1995 yılının tersine bambaşka bir tablo ile karşılaşılırken, GB'nin gündemden düştüğü gözlemlenmiştir. Bu tabloda, Genel Seçim Sonuçları'nın, hiçbir partiye tek başına iktidar imkanı vermeyen, parçalı bir parlamento aritmetiğini ortaya çıkarması ve beraberinde yaşanan siyasi ve ekonomik istikrarsızlığa koşut olarak, işbaşına gelen hükümetlerin de GB Konusunda net bir tavır ortaya koyamamalarının önemli bir etkisi olmuştur.

Seçim sonrasının ilk hükümeti ANAP-DYP Koalisyonu, GB konusunda net bir tutum sergileyemezken, ardından görev alan RP-DYP Koalisyon Hükümetinde de farklı bir gelişim izlenmemiştir. Ancak Refah Partisi'nin muhalefetteyken dile getirdiği Avrupa karşıtı söylem ve 6 Mart 1995 tarihli Ortaklık Konseyi Kararı'nın Türkiye aleyhine işlediğine ve bu nedenle yeniden müzakere edilmesine ilişkin görüşü, iktidarda farklı şekilde yansımasını bulmuştur. Gerçi, yalnızca GB'nde değil, başka konularda da muhalefette farklı söylemler dile getiren Refah Partisi, Avrupa'ya daha yumuşak mesajlar göndermeye başlamıştır.

Nitekim, 3 Temmuz 1996 tarihinde TBMM'nde okunan RP-DYP Koalisyon Hükümeti Programı'nda "Ankara Anlaşması ve Gümrük Birliği ile amaçlanan nihai hedeflere ulaşılabilmesi için gerekli tedbirlerin alınacağı", "Türkiye'nin, gümrük birliği ile ilgili olarak gerçekleştireceği tüm çalışmaları, milli menfaatleri, ülke şartları, Birlik tarafının ortaklık ilişkisi çerçevesinde yüklendiği yükümlülükleri yerine getirmedeki niyet ve çabasını gözönünde tutarak yürüteceği" belirtilirken, öncelikli hedef, "gümrük birliğinin sağlıklı ve tarafların karşılıklı yararına işler hale getirilmesi" olarak vurgulanmıştır.

GB'yle ilgili siyasi gelişmelere bu şekilde değindikten sonra, geçen yedi aylık süreç değerlendirildiğinde, beklenilenin çok üzerinde ithalat, beklenilenin çok altında ihracat, hazırlıksız girişin getirdiği teknik sorunlar ile Yunanistan'ın vetosu nedeniyle bloke edilmiş bulunan mali yardım ekseninde pekçok olumsuzluk ve belirsizlikle dolu bir tablo ile karşılaşmaktayız.

İleriki tarihler için soru işaretleri oluşturan bu tabloyu irdelemeden önce, anılan süreç içerisinde Türkiye'nin GB nedeniyle uğradığı ve uğrayacağı zararları ya da olumsuzlukları telafi edecek hiçbir adımın atılmaması da ayrıca üzerinde durulması gereken bir konudur.

Bu genel tespitlerden hareketle GB'nin ilk yarısında yaşanmakta olunan gelişmeler şu şekilde sıralanabilir:

* Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından çok uzun bir gecikmeyle Ağustos başında açıklanan Ocak ayı dış ticaret rakamları, GB sonrasında AB'nden yapılan ithalatın beklenilenin çok üze-

rinde arttığı, ihracatın yerinde saydığı ve ülkemizin çok yüksek bir dış ticaret açığına doğru sürüklendiğini göstermektedir.

Verilere göre, Türkiye'nin Ocak ayı ithalatında 15 AB ülkesinin payı, geçen yılın aynı ayına göre yüzde 46'dan yüzde 53'e yükselirken, ihracattaki payı yüzde 52'den yüzde 51'e düşmüştür.

Aynı veriler itibarıyla, AB'nden yapılan ithalat, geçen yılın Ocak ayına göre yüzde 65.3 artarak 968.1 milyon dolardan 1 milyar 600.4 milyon dolara; Türkiye tarafından AB'ne yapılan ihracat, yüzde 0,9 gibi çok sınırlı bir artışla 809.1 milyon dolardan 881.1 milyon dolara çıkmıştır. Dış ticaret açığı ise aynı dönem itibariyle yüzde 352.3 gibi çok yüksek bir oranda artarak 159.0 milyon dolardan 719.3 milyon dolara yükselmiştir.

GB'nin yalnızca ilk ayına ait olan bu resmi rakamlar yanında, yılın yedi ayına ilişkin gayri resmi veriler, ithalatın hızlı bir yükselişe geçtiğini, buna karşılık ihracatın, GB'nde Türkiye için en avantajlı sektör olarak görülen tekstil ve hazır giyim sektöründe bile hızla aşağıya indiğini göstermektedir.

Ülkemizin, AB ülkelerine yaptığı toplam ihracat 1995 yılında 1994'e göre yüzde 28.2 oranında bir artış gösterirken ve toplam ihracatımız içerisinde AB'nin aldığı pay yüzde 51.2 iken, Türkiye İhracatçı Birliklerinin GB'nin ilk yedi ayına (1 Ocak-31 Temmuz 1996) ilişkin verileri, Ocak-Temmuz itibarıyla ihracatın yüzde 5.5 oranında arttığını toplam ihracat içinde AB'nin payının ise yüzde 49'a düştüğünü ortaya koymaktadır. Aynı veriler, hazır giyim ve konfeksiyon sektöründeki ihracatta yüzde 6 oranında bir düşüşe dikkat çekmektedir.

İhracatçı Birliklerinin 1996'nın ilk yedi ayına ilişkin rakamları ve bu rakamlar içerisinde GB'ne girilmesine rağmen AB ülkelerinin üldığı yüzde 49 oranındaki pay dikkate alındığında, başta hazır giyim ve konfeksiyon sektörü olmak üzere ihracattaki azalmanın önemi daha iyi anlaşılmaktadır.

GB'yle ilgili beklentileri tersine çeviren bu göstergeler, ilerisi için de kaygı verici bir nitelik taşımaktadır.

İthalattaki kaygı verici artış, buna karşılık ihracattaki düşüş hükümeti dış ticarette dengeleri sağlamak amacıyla tedbir almaya yöneltmiştir. Kredili ve vadeli ithalat işlemlerine yüzde 6 oranında Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu (KKDF) kesintisinin yeniden başlatan bu tedbir, 22 Temmuz 1996 tarihi itibariyle yürürlüğe girerken, ihracat ve yatırım amaçlı ithalat kapsama alınmamıştır.

* Türkiye'nin AB'ne mevzuat uyumu kapsamında, Gümrük Kanunu, GB'nin esaslı unsurlarından birini oluşturmaktadır. Türkiye, Gümrük Kanununu hızla AB ülkeleri mevzuatına yaklaştırmak zorundayken, GB'ne girilmesinin üzerinden yedi ay geçmesine rağmen ilgili tasarı hala T.B.M.M.'nden çıkarılamamıştır. Gümrük Kanunu'nun yanında T.B.M.M.'nden çıkarılmayı bekleyen çok fazla sayıda yasal düzenleme bulunmaktadır. Ancak, anılan düzenlemelerin gerçekleştirilmemesi, bir başka anlatımla mevzuat uyumunun sağlanmaması, GB'nin karşı tarafına iç pazarını koruyucu önlemler alma gerekçesini yaratmaktadır.

* GB, Birlik üyesi ülkelerde gerçek maliyetlerin geçerli olabilmesi için, ülkelerin içinde bulundukları rekabet şartlarında bir uyumlaştırmanın yapılmasını gerektirmektedir. Dolayısıyla, Türkiye'nin AB Rekabet Politikasına uyumunun sağlanması, GB'nin düzgün işlemesi ile doğrudan ilgili alanlardan birini oluşturmaktadır.

GB ile hedeflenen bütünleşmenin gerçekleştirilmesinde rekabet kurallarının önemi ışığında, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun 1994 yılında kabul edilmişse de, bu Kanunu uygulamakla görevlendirilen Rekabet Kurulu, aradan bir buçuk yıl geçmesine rağmen hala oluşturulamamıştır. Hukuka aykırı olarak rekabetin bozulması veya kısıtlanmasının önlenmesi ve rekabet düzeyinin sağlıklı bir şekilde varlığını sürdürülebilmesi için önemli görev ve yetkilerle donatılan bu Kurulun oluşturulamaması, Rekabet Kanunu'nun hayata geçirilememesine neden olmakta, dolayısıyla GB'nin işleyişinde önemli bir engel oluşturmaktadır.

* GB'nin işleyişi açısından Türkiye için mevcut olan bir başka engel, Milli Akreditasyon Kurulu (MAK)'nun oluşturulamamasıdır. AB standartlarına uygun üretimi belgeleyecek olan bu kuruluşun oluşturulamaması, yerinde saymaya başlayan ihracatı tehdit eder duruma gelmiştir.

* GB ile beraber, malların serbest dolaşımından en çok etkileneceği kaçınılmaz bir gerçek olan Türk tüketicileriyle ilgili olarak, AB'ne mevzuat uyumu kapsamın-

da 1995 yılında kabul edilen 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunu, tüketici-satıcı uyuşmazlıklarında Tüketici Mahkemelerine başvurma hakkı tanımıştır.

Ancak, geçen süreç içerisinde tüketici mahkemelerinin oluşturulması yönünde herhangi bir adım atılmamıştır.

* GB'ne hazırlıksız girişin bir sonucu olarak, menşe kümülasyonu, tek transit belge, kurumsal işbirliği, anti-damping vergisi gibi çeşitli konularda teknik sorunlar bulunmaktadır.

* GB'nin ilk yarısına damgasını vuran bir diğer olumsuzluk, mali yardımlar üzerindeki Yunanistan vetosudur. Bilindiği gibi, Türkiye'nin, AB'ne uyguladığı gümrük vergileri, miktar kısıtlamaları ve eş etkili önlemlerin kaldırılması ile Ortak Gümrük Tarifesi'nin uygulanması nedeniyle uğradığı ve uğrayacağı gelir kaybı ile karşılaşacağı diğer sorunların çözümü için AB'nin mali desteğine olan ihtiyacı açıktır. Bu çerçevede, 6 Mart 1995 Ortaklık Konseyi Kararı çerçevesinde, Türkiye'ye 5 ayrı kanaldan, 5 yıl için toplam 3.2 milyar dolar tutarında bir mali yardımın aktarılması kararlaştırılmıştır.

Türkiye'nin yalnızca bir yıllık vergi ve fon geliri kaybına denk gelen bu miktarın yetersizliği açıkken, bir de Yunanistan'ın vetosu nedeniyle engellenmesi, ülkemiz için başlı başına bir sorun oluşturmuştur. Gerçi Yunanistan, elinde tuttuğu vetonun bir bölümünden vazgeçse de (Akdeniz Programı çerçevesindeki MEDA kredisi) bunu, Ege sorunu konusunda AB'nin siyasi desteğini almak suretiyle gerçekleştirdiği gözden kaçırılmamalıdır.

1996 yılı için AB'den Türkiye'ye aktarılması öngörülen, ancak Yunanistan'ın vetosu nedeniyle kilitlenen yardım tutarı, Avrupa Yatırım Bankası'ndan 750 milyon ECU ve Akdeniz Programı'ndan 350 milyon ECU'dur. Aslında, 6 Mart 1995 tarihli Ortaklık Konseyi kararı gereğince, Akdeniz Programı çerçevesinde aktarılması öngörülen yardım 750 milyon ECU olmasına rağmen, yapılan kısıtlamalardan sonra bu miktar 350 milyon ECU'ya düşürülmüştür. Yunanistan 15 Temmuz 1996 tarihi itibariyle yalnız Akdeniz Programı üzerindeki vetosunu kaldırmıştır. Dolayısıyla, diğer kanal üzerindeki (Avrupa Yatırım Bankası) vetosunu elinde tutmaktadır.

* GB'nin ilk yarısında, Türkiye açısından bir başka olumsuz gelişme AB'nin tam üyelik bağlamında Türkiye'yi dışlayan tutumuna devam etmesidir. 29 Mart 1996 tarihinde İtalya'nın Torino kentinde başlayan ve bir yıldan fazla sürmesi beklenen Hükümetlerarası Konferans'a Türkiye'nin davet edilmeyişi, bu tutumun çarpıcı bir örneğidir. 1999'da ulaşılması öngörülen para birliği, dış politika, güvenlik politikaları, adalet ve iç işleri gibi Birliğin geleceğine ve genişleme sürecine yönelik önemli kararların alınacağı böyle bir toplantıya, Türkiye gibi AB ile Ortaklık Anlaşması olan buna karşın AB ile GB'ni kuramamış olan ülkelerin katılıp da, GB'ni kurmuş olan ve bunu tam üyelik bağlamında bir aşama olarak değerlendiren ülkemizin yer almayışı düşündürücüdür.

Sonuç olarak, genel olarak değerlendirilmeye çalışıldığı üzere, GB'nin olumsuzluklarla geçen ilk yarısı, GB'nin Türkiye için gümrük vergileri ve fonlarının indirilmesinde çok yönlü etkileri olan ve olmaya devam edecek zorlu ve çetin geçecek bir sürecin habercisidir.

Bu noktada acil olarak yapılması gerekenler öncelik sırasına göre;

– İçte ekonomik istikrar ortamı yaratılmalıdır.

– GB'nin gerektirdiği uyum kapsamında başta Gümrük Kanunu olmak üzere diğer yasal ve kurumsal düzenlemeler zaman geçirilmeden hayata geçirilmelidir.

– GB'yle girilen yolun AB'ne tam üyelik için tanınmış bir uyum dönemi olduğu dikkate alınarak, tam üyelik temelinde ilişkiler derinleştirilmeli ve Türkiye'yi tam üyeliğe götürecek tezler güçlendirilmelidir.

– Türkiye açısından büyük önem taşıyan mali yardım konusunda, öncelikle AB'nin konuya ilişkin Ankara Anlaşması'ndan doğan yükümlülükleri hatırlatılarak, 1986 yılından beri uygulanmayan, rafa kaldırılan 600 milyon ECU tutarındaki Dördüncü Mali Protokol'e işlerlik kazandırılmalı ve GB kapsamında verilmesi gereken yardım üzerinde Yunanistan'ın elinde bulundurduğu veto kaldırılmalıdır.

– Mali yardım konusunun Türkiye için büyük önem taşımakla birlikte herşeyin tek çözümü olmadığı dikkate alınarak, bir an evvel ekonomik göstergelerin belirli bir dengeye oturtularak istikrar ortamı içinde kararlı bir ekonomik büyümenin sağlanması gerçekleştirilmelidir.

TARİHİMİZDEN

HASAN TÜRKAY

YILDIRIM KOÇ
Genel Başkan Danışmanı

Hasan Türkay ile 22.2.1988 tarihinde Sönmez Denizcilik'in Ankara'da Kızılay'daki bürosunda, 10.10.1988 tarihinde de Ankara'daki evinde görüştüm. İkinci görüşme videoyla kaydedildi. Bu görüşmelerde Sayın Hasan Türkay'ın anlattıklarının bir bölümü aşağıda sunulmaktadır. 10.10.1988 tarihli görüşmenin tümü Sayın Türkay'ın isteği üzerine Sayın Mustafa Başoğlu'nun Genel Eğitim Sekreterliği döneminde TÜRK-İŞ tarafından metin haline getirilmiştir.

Hasan Türkay 1917 yılında Bulgaristan'da Burgaz'da doğdu. Babası Afyonkarahisar'lıydı. Balkan harbinde esir düşmüş, Bulgaristan'da kalmıştı. Hasan Türkay 3 yaşındayken Türkiye'ye geri döndüler.

Hasan Türkay'ın babası vasıfsız işçiydi. İstanbul'da Paşabahçe'ye yerleştiler. Babası 1919 yılında Paşabahçe Tuğla Fabrikası'na bekçi olarak girdi. Ayrıca bahçeleri vardı, meyve yetiştirirdi. Biri kız, dört kardeştiler. İlkokulu Paşabahçe'de 39. okulda bitirdi. Babasının kazancı yeterli değildi. Bu nedenle önce Almanların tuğla fabrikasında, ardından 1934 yılında Beykoz Kundura'da çalıştı ve 1935 yılında Paşabahçe Cam Fabrikası'nda işbaşı yaptı.

Paşabahçe'de ilk dönemde 600 işçi vardı. İşçi sayısı 1940 yılında 1100 ve 1950 yılında 2200'e ulaştı. Ustalar Yunanlı, Çek ve Alman'dı. Yabancıların sayısı 250-300 dolayındaydı. Hasan Türkay bir Alman ustanın yanına çırak olarak verildi. İlk altı ay ücret almadı. Üç yıl çıraklık yaptı. Sonra kalfa oldu. Önce birinci kalfalık yaptı. Parça başı ücret aldı. İki yıl bu şekilde çalıştıktan sonra ikinci kalfa oldu. Bu yıllarda Paşabahçe'de genellikle günde 8 saat çalışılırdı. İş çok ağırdı. Bazı bölümlerdeki günlük çalışma süresi 12 saatti.

Yabancı ustaların işyerinde sendikalaşmanın öğrenilmesi konusuna herhangi bir katkıları olmadı.

Hasan Türkay 1939 yılında askere gitti. Seyyar süvari oldu. 36 ay askerlik yaptı. 1942 yılında tezkere aldı. Paşabahçe Cam'da kalifiye işçi olarak işbaşı yaptı. Altı ay sonra da ustalığa terfi etti. Bu dönemde ücreti yüksekti. Akort çalışırdı. 1948-1949 yıllarında en yüksek ücret alan ustalardandı ve "İstanbul Valisinin aldığı kadar maaş alırdı."

Paşabahçe Cam'daki Alman, Çek ve Yunanlı ustalar 2 yıl, 3 yıl veya 5 yıllık mukavelelerle çalışıyorlardı. 1940'lı yıllarda bunların sayısı iyice azalmıştı. Almanlarla ilişkiler iyiydi. Çalışkan işçilerdi. Yunanlılar ise milliyetçi tavır alırlardı. Haşindiler. Aynı işi yapan Alman ve Yunanlı işçilerin ücretleri Türklere göre daha yüksekti. Ayrıca lojman ve prim gibi bazı avantajları da vardı.

3008 sayılı İş Kanunu 1936 yılında kabul edilmiş, 1937 yılında yürürlüğe girmişti. Ancak bu kanunun uygulanmasını denetleyen bir yapı yoktu. Kanunun uygulanması işverenin insafına kalmıştı. Ancak işyerinde yabancı işçilerin çalışması, bu kanunun uygulanmasına katkıda bulunuyordu.

Savaştan önceki yıllarda işyerinde yemek verilmiyordu. İsmet İnönü başbakanlığı sırasında bir gün fabrikayı ziyaret etti. Ateş karşısında çalışanlar zayıf ve çelimsizdi. Bu işçileri görünce, famrika müdürüne, "birer kap yemek verin," dedi. Bundan sonra her öğün bir kap yemek çıkmaya başladı. İşçiler tabak ve çatallarını evden getirirlerdi. Kazandan yemeği ustabaşı dağıtırdı. Yemekhane yoktu. Günde bir kap yemek ve ekmek uygulaması 1947 yılına kadar sürdü.

Paşabahçe Cam'da 1935 yılında çırak okulu açıldı. 25-30 çocuk çırak olarak alınır, eğitilip servislere verilirdi. Daha sonra yeni çıraklar alınırdı. Çıraklığa alınmada işçi çocuklarına öncelik tanınırdı.

Paşabahçe Cam'a çalışmak için Anadolu'dan işçi gelirdi. İkinci Dünya Savaşı'ndan önceki dönemde işçilerin çoğunun tek geliri, işyerinden aldığı ücretti.

1946 yılı başlarında Demokrat Parti kuruldu. Sendikacıların büyük bir çoğunluğu DP'liydi. Hasan Türkay da Paşabahçe Ocağının kurucusu ve başkanı oldu. İşten çıkartmakla tehdit ettiler. Birkaç ay işe almadılar. Partideki görevinden ayrılmak zorunda kaldı.

5018 sayılı İşçi ve İşveren Sendikaları ve Sendika Birlikleri Hakkında Kanun'un 1947 yılında yayınlanmasından sonra, Camialtı Tersanesi'nden işçi kökenli Milletvekili Ali Rıza Arı, Zonguldak milletvekili Dr. Rebii Barkın ve ayrıca Sebahattin Selek bir gün Paşabahçe Cam Fabrikasının müdürünü ziyaret etti. Müdüre yasayı ve durumu anlatıp,

sendika kurulması talimatını verdiler. Bir de tüzük getirdiler. Fabrikada işveren vekili konumunda 21-22 ustabaşı vardı. Fabrika müdürü bunları çağırdı. "Sendika kurucususunuz," dedi. İstanbul Cam Sanayii İşçileri Sendikası böylece kurdurulduu. Sendikaya fabrikada bir de oda verildi. Kurucular, haberi olmadan, Hasan Türkay'ı da murakıp heyete seçmişler. Hasan Türkay'ı toplantıya davet ettiler. Gitti. Kendilerini işçinin seçmediğini söyledi, protesto etti ve toplantıya terketti.

Bu uygulama İstanbul'da 1000'den fazla işçi çalıştıran diğer işyerlerinde de yapıldı.

5018 sayılı Yasa çıkmadan önce işyerinde bir örgütlenme girişimi olmadı.

İşyerinde 3008 sayılı Yasa uyarınca işçi mümessilleri seçiliyordu. Hasan Türkay, 5 işçi mümessilinden biriydi. 1942 yılında en çok oyu alarak işçi mümessili seçilmişti. Ancak işçi mümessillerinin ismi vardı, cismi yoktu. Ustabaşıları işçi mümessillerinin işçi lehine bir girişimde bulunmalarını engellerdi.

"Sendikanın kurulduğunu duyunca 5 mümessil Cağaloğlu'ndan 5018'i alıp okuduk. Olağanüstü genel kurul maddesini öğrendik. 9-10 kişi imza toplamaya başladık. İstanbul Bölge Çalışma Müdürü Bedii Süngütay'a gittik. İmzaları verdik. Kongre istedik. Fabrika yönetiminin bütün direnmesine rağmen genel kurul yapıldı. Müdür ve muavinleri en önde oturduyordu. Ali Rıza Arı da geldi. Kongre başkanlığını Rebii Barkın yaptı. Fabrika müdürü de salonda, en ön sıradaydı. Sendika kurucularının işveren vekili olduğunu, bizim haklarımızı savunamayacağını anlattık. Ustabaşılardan hiçbiri seçilemedi. 2000 kişiden 50-60 oy ancak aldılar. Biz 11 kişi seçildik. Ertesi gün 5 arkadaşımız sorgusuz sualsiz işten kovuldu. İşçinin buna hiçbir tepkisi olmadı. Yedeklerden 5 kişiyi göreve çağırdık."

Bir süre sonra aralarında Hasan Türkay'ın da bulunduğu 3 sendika yöneticisi fabrikaya bir ay sokulmadı. Bu işçilerin aylıkları da ödenmedi. Hasan Türkay bu dönemde yeni evlenmişti (14.8.1943). Peşinde sürekli bir sivil polis geziyordu. Sendikacılara, "komünist," "kızıl" diyorlardı. Bazı profesörler sendikacılar aleyhinde yazılar yazdı.

"14 Mayıs seçimlerine kadar... özellikle eşim çok sıkıntı çekti. Tehdit ettiler, kocana söyle bu işi bıraksın, diye. Gelir eve ağlardı, bırak bu işi, diye. Nasıl bırakırsın ki işi, o kadar işçi sana güvenmiş. Velhasıl o yıllar hiç kimsenin başına gelmesin. Bir taraftan da peşimizde birer MİT görevlisi. 1950 yılına kadar takip ederdi. Hatta öyle günler oldu ki, birbirimize el bile sallardık, gölge adam gibi adım adım takip ediliyorduk. Gazetelerde büyük manşetler halinde büyük yazarlar, bu komünistlere sendika hakkı tanınır mı, yazık günah değil mi memleketi felakete götürüyorsunuz, diye yazılar yazarlardı. Biz, o tarihlerde ta 1950 yılına kadar onların nazarında kıpkızıl komünisttik. Aslında komünistliğin de olduğunu da bilmezdik ya."

Hasan Türkay, ancak Bölge Çalışma Müdürünün aracılığı sayesinde ve sanatkar bir işçi olduğu için işyerine geri dönebildi. Bu baskılar 14 Mayıs 1950 tarihinde CHP'nin iktidardan düşmesine kadar yoğun bir biçimde sürdü.

"14 Mayıs 1950 seçimlerinden sonra biraz sendikalar rahatlamaya ve baskılar kalkmaya başladı; fakat bu sefer de bu taraftan bir takım baskılar gelmeye başladı ve ben, sendika başkanı olarak, kendi fabrikama Demokrat Partinin ocağını kurmama rağmen, kuruluşunda bulunmama rağmen, bu kadar emeğimin geçmesine rağmen, o kapıdan içeriye politikayı sokturmadım. Çünkü tek partili devirde çok çektiğimiz için, başka arkadaşlar çekmesin, dedik. Artık o günler geride kaldı, dedik; tek parti devri böyle icap ediyormuş, dedik, bundan sonra yapılmasın, dedik ve ben orada kaldığım müddetçe o fabrikaya politika adımını atamadı."

Sendika, işçiyi sendikaya ısındırmak amacıyla bir kantin kurdu. Kantinde 10-15 kalem mal satılıyordu. Ancak bu kantin resmen bir tüketim kooperatifine dönüştürülmedi.

Sendika aidatı ayda 25 kuruştu.

Hasan Türkay sendikada önce 6 ay muhasip veznedarlık yaptı. Bu dönemde Ahmet Topçu genel başkandı. 1950 seçimlerinde Ahmet Topçu milletvekili seçilince, sendika başkanlığına Hasan Türkay geçti.

"Ay başlarında veznenin yanına geçer, 2300 işçinin 1000'inden makbuzla aidat alırdım. Bu parayla kantin çalıştırırdım. Geçici işgöremezlik ödeneğinin bir bölümünü işçilere sendika ödemeye başladı. Bu yollarla işçinin sendikaya ısınması sağlandı. Ayrıca sendika tüzüğünde bir sosyal yardım maddesi vardı. Toplulukla iş ihtilafını İstanbul'da ilk biz çıkardık. İl hakem kurulu yüzde 10 zam verdi. İşveren itiraz etti. Yüksek Hakem Kurulu il hakem kurulunun kararını onayladı. Bu yüzde 10'luk zam çok önemliydi. İstanbul'da ilk kez yüzde 5'lik zam böylece aşıldı."

1947-1950 arasında çok sayıda sendikacı ekmeğinden oldu. 3008 sayılı İş Kanunu'nda yer alan tazminat işletilmiyordu.

Hasan Türkay, sendikacılığının ilk yıllarında birkaç genç avukattan çok yardım gördü. Bunların 2'si para almadan yardım ettiler, İstanbul Sendikalar Birliği'nin avukatlığını yaptılar. Bu yıllarda Gece Postası'nda yazan Kemal Sülker de büyük destek verdi. "Basında tek destekleyen Sülker'di. Amaçlı olduğunu sonradan öğrendik."

Bu yıllarda vasıflı işçi çok azdı. Sanayi zayıftı. Ancak işsizlik vardı.

1948 yılında İstanbul İşçi Sendikaları Birliği kuruldu. Hasan Türkay da kurucuydu ve ikinci başkanlık görevini üstlendi. Birliğin sendikalar üzerindeki etkisi sınırlıydı.

1946 yılına kadar işçilerin fazla siyasi bir tavrı yoktu. Ancak idareden memnun değillerdi. DP kurulunca, işçiler CHP'ye karşı tavır almaya başladılar. DP'yi bir kurtarıcı olarak gördüler. "Bu yıllarda ustabaşı kraldı. Astığı astık, kestiği kestikti. İsterse zam verir, isterse kapının dışına atardı."

"1950 yılında yaşlılık sigortasının kurulmasına karşı çıktık. Mecburi prim kesilecekti."

Hasan Türkay TÜRK-İŞ'in kurulması sürecinde de faaldi. TÜRK-İŞ'in ilk başkağını H. Türkay yaptırdı. Hasan Türkay, DP'nin karşı tavrına rağmen, TÜRK-İŞ genel kurullarında TÜRK-İŞ'in Uluslararası

Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu'na üyeliği doğrultusunda oy kullandı.

1951 yılında İşçi Sigortaları Kurumu'nun sağladığı krediden yararlanılarak Cam İşçileri Yapı Kooperatifi kuruldu. "Kooperatife yardımcı olduk; ancak yönetici veya ortak olmadım."

Fabrikada bir yardımlaşma sandığı da yoktu.

"Kendimiz DP'li olmamıza rağmen, 1954 seçimlerinden sonra DP'ye karşı tavır aldık, verdikleri sözü yerine getirmedikleri için onlara karşı çıktık. Baskı ve haksızlıklar başladı. Mümtaz Tarhan'ın Çalışma Bakanlığı döneminde çok çatışma oldu. 1957 yılında birlikler kapatıldı."

Nuri Beşer ve Hasan Türkay, kapatılan birliklerin yeniden açılmasını sağlamak amacıyla Çalışma Bakanı Mümtaz Tarhan'ı ziyaret ettiler. Bakan, "yüzünüze elek taktınız da mı geldiniz" dedi. Anlaşma sağlamadı. Kapatılan birlikler ancak 27 Mayıs sonrasında açıldı. DP hafta tatillerinde ve genel tatillerde önce yarım yevmiye, daha sonra tam yevmiye vermeye başladı. İşçi Sigortaları Kurumu'nun konut kredisi vermesini sağladı. Sendikalar DP'ye başvurdu ve grev hakkını tanımasını istedi. Ancak bu yıllarda sendikalar arasında parti mücadelesi de başladı.

1954 yılında İstanbul Birliği'ne Kıbrıs'taki Türk sendikalarına baskı olduğu yolunda bir haber geldi. İstanbul İşçi Sendikaları Birliği, Türk işçilerini desteklemek amacıyla, 5 kişilik bir heyeti Kıbrıs'a gönderdi. Nuri Beşer'in başkanlığındaki bu heyette Hasan Türkay da vardı. 1954 yılı Mayıs ayında Kıbrıs'a gittiler, 25 gün kaldılar. Yanlarında 500 Türk Bayrağı ve bir miktar da para götürdüler. Heyeti Dr. Fazıl Küçük karşıladı. Amaç, küçük Türk sendikalarını birleştirmek, bir üst örgüt oluşturmak, komünist AKEL'in desteklediği rum sendikaları karşısında bu örgütü güçlü kılmak ve Türklere moral vermekti. Limasol'da büyük bir miting yaptılar. İngiliz idaresini ve valisini eleştirdiler. Magosa'da büyük bir açık hava toplantısı düzenlediler. Türk-Sen'in tüzüğünü hazırladılar, kurucuları buldular. İngiliz vali, bir aylık programın tamamlanmasına izin vermeden, 25. gün ayrılmalarını istedi.

Sendikacı heyeti Türkiye'ye döndükten sonra, çeşitli bölgelerde işçi ve esnaf ağırlıklı Kıbrıs Türktür cemiyetleri kurdular ve üye kaydına başladılar. Hasan Türkay da Paşabahçe'deki Kıbrıs Türktür Cemiyeti'nin başkanıydı.

6-7 Eylül 1955 olayları patladığında Hasan Türkay fabrikadaydı. Kıbrıs Türktür Cemiyeti'nin kurucu ve yöneticileri gözaltına alındı. Sıkıyönetim ilan edildi. Gözaltına alınanlar Harbiye'ye gönderildi. Türk Ceza Kanunu'nun 146. maddesini ihlal iddiasıyla ve idam talebiyle yargılandılar. Hasan Türkay 7 Eylül günü tutuklandı, 93 gün tutuklu kaldıktan sonra 6 Aralık 1955 tarihinde tahliye edildi. Bu dönemde İstanbul İşçi Sendikaları Birliği sıkıyönetim yetkilileri tarafından basıldı, evraklarına el kondu. Sıkıyönetim bitince Birlik yeniden faaliyete geçti. Tutuklukları döneminde sendikalar gereken desteği verdiler. Ziya Hepbir, Birlik'in bankadaki parasını çekmişti. Harbiye'ye ziyarete gelmiş. Bırakmamışlar. Helanın camından gizlice para verdi. Sendikacılar arasında bu dönemde önemli siyasi ayrılıklar olmadı.

Kıbrıs Türktür Cemiyeti ile ilgili olarak tutuklanan 87 kişinin 23'ü sendikacıydı. Bunlar arasında Hasan Türkay'ın yanı sıra İbrahim Denizcier ve Süreyya Birol da vardı. Hakkında üç kere araştırma yapıldı. Sendikacıların "tehlikeli insanlar" oldukları iddia edildi ve en son tahliye edilenler sendikacılardı. Dava beraatle sonuçlandı.

Hasan Türkay 1958 yılında İşçi Sigortaları Kurumu Yönetim Kurulu'na işçi temsilcisi olarak seçilinceye kadar amatör sendikacılık yaptı. 1958 yılında işyerinden ayrıldı. Sendikadaki görevini profesyonel olarak sürdürdü.

27 Mayıs 1960 ihtilali sonrasında, seçimle gelmiş olmasına rağmen, askeri yönetim tarafından görevinden alındı. Hakkında yapılan bir ihbar nedeniyle tutuklandı ve bir ay süreyle Balmumcu'da kaldı. DP yöneticilerinin Yassıada'daki duruşmaları sırasında ifade vermeye gitti. 5-6 kere birer ikişer günlük sürelerle gözaltına alınarak sorgulandı. İşçi Sigortaları Kurumu Yönetim Kurulu'ndaki görevi sırasında görevini kötüye kullandığı iddiasıyla hakkında dava açıldı. Beraat etti.

TÜRK-İŞ'in 4. genel kurulu 1960 yılında eski delegelerle toplandı. "Milli Birlik Komitesi salondaydı. İstesek DP'lileri seçebilirdik. Bir gece önce toplandık. TÜRK-İŞ'in kapanmaması için ne yapalım, diye düşündük. DP'lileri seçersek, Milli Birlik Komitesi'nin TÜRK-İŞ'i kapatacağı söyleniyordu. Aday olmayalım, dedik."

Hasan Türkay 1960 yılında fabrikaya döndü. Müdür Şahap Kocatopçu, "seni fabrikaya alamam, senin için başımı belaya sokamam," dedi. Tazminat da vermedi. Hasan Türkay dava açtı. İşsiz kaldı. Borçlandı. 1963 yılına kadar kimse iş vermedi. Dava açmasından 1,5 yıl sonra 16 bin lira tazminat aldı.

Hasan Türkay, Türkiye İşçi Partisi'nin kuruluşuna ve Çalışanlar Partisi'nin kurulma çalışmalarına katılmadı. AP'nin sempatizanıydı, ancak üye olmadı. 1965 yılında üye oldu ve kontenjandan listeye girdi. 1965-1969 döneminde Ankara milletvekili, 1969-1973 döneminde de İstanbul milletvekiliydi.

Hasan Türkay 1960'lı yılların başlarında İstanbul'da Çimento ve Toprak Sanayii işçileri Sendikası'nı kurdu. Darıca ve Zeytinburnu fabrikalarında örgütlendi. Sendikanın 4 bin dolayında üyesi vardı. Bu dönemde TÜRK-İŞ milli tip sendikacılığa geçiş kararı aldı. Bu işkolundaki sendikalar dağınıktı. Seyfi Demirsoy bir gün Hasan Türkay'ı çağırdı, "bu sendikaları bir çatı altında topla," dedi. Çimse-İş Sendikası böyle oluştu. Bir sene içinde de, mevcut sendikaların genel kurulları toplanarak, Çimse-İş'e katılmaları sağlandı. Hasan Türkay Çimse-İş Genel Başkanlığı görevini üstlendi. Ayrıca TÜRK-İŞ İkinci Başkanlığı görevini de yürüttü. 1974 yılına kadar da Çimse-İş Genel Başkanlığı görevin devam etti. Aday olmayarak görevi bıraktı.

Emekli aylığının yetmemeye başlaması üzerine, Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nda müşavir oldu. Beş yıl bu görevde kaldı. 12 Eylül 1980 sonrasında müşavirlerle ilgili bir kanun çıkacaktı. İstifa etti.

Sönmez Denizcilik'te 5-6 yıl çalıştı.

Sendikacılığı sırasında, ilk kez bir ay, ikinci kez de iki ay süreyle olmak üzere A.B.D.'ye gitti.

TARIM-İŞ Eğitim ve Sosyal Tesislerinin Temeli Törenle Atıldı

Antalya'nın Konyaaltı beldesi Arapsuyu mevkiinde 1466 metrekare alan üzerinde iki blok halinde inşa edilen 120 yatak kapasiteli Tarım-İş Eğitim ve Sosyal Tesisleri'nin temeli 23 Ağustos 1996 tarihinde düzenlenen bir törenle atıldı.

Temel atma törenine TÜRK-İŞ Genel Başkanı Bayram Meral, Tarım-İş Sendikası Genel Başkanı Sabri Özdeş, Türk Metal Sendikası Genel Başkanı Mustafa Özbek, Çimse-İş Sendikası Genel Başkanı Tamer Eralan, Kepez Belediye Başkanı İsa Akdemir ve Konyaaltı Belediye Başkan Yardımcısı Mustafa Tabur'un yanısıra Tarım-İş Sendikası Yönetim Kurulu üyeleri ve Şube Başkanları ile Antalya'da bulunan TÜRK-İŞ'e bağlı sendikaların yöneticileri ve Tarım-İş Sendikasının örgütlü olduğu işyeri yöneticileri ve işçilerden oluşan kalabalık bir davetli topluluğu katıldı.

Temel atma töreninde bir konuşma yapan TÜRK-İŞ Genel Başkanı Bayram Meral "Düne kadar sendikaların sadece toplu sözleşme yaptığını ifade ederek, çalışanların başka sıkıntılarının da olduğuna dikkat çekti. Bu tür tesislerle çalışanların sosyal ihtiyaçlarına cevap vermenin sendikaların önemli görevlerinden biri olduğunu ifade etti."

TÜRK-İŞ Genel Teşkilatlandırma Sekreteri ve Tarım-İş Genel Başkanı Sabri Özdeş'te temel atma töreninde yaptığı konuşmada Bu tesislerden Tarım-İş üyesi işçilerin eğitim ve dinlenme amacıyla istifade edeceklerini ifade ederek, temeli atılan ve en kısa zamanda hizmete açmayı amaçladıkları bu tesisin çalışanlara ve ülkemize hayırlı olmasını diledi.

DEMİRYOL-İŞ EĞİTİM VE DİNLENME TESİSLERİ AÇILDI

Demiryol-İş Sendikasının Didim'de bulunan ve artık tamamen eskiyen Eğitim ve Dinlenme tesisi yenilenerek yeni bir tesis haline getirildi.

3 Ağustos günü yapılan açılış törenine Devlet Bakanı Nevzat Ercan ve çok sayıda davetli katıldı.

Sauna ve yüzme havuzunun dışında tam bir 5 yıldızlı otel niteliğinde yapılan tesis; 70 oda ve 300 yatak kapasitesine sahip.

Tesis; demiryolu işçilerinin yanısıra TÜRK-İŞ'e bağlı sendikalara ve TCDD de memur ve sözleşmeli personel statüsü ile çalışanlara da hizmet verecek.

Törende bir konuşma yapan Demiryol-İş Sendikası Genel Başkanı ve TÜRK-İŞ Genel Mali Sekreteri Enver Toçoğlu "Demiryol-İş Sendikası Yönetim Kurulu olarak, verdiğimiz sözü yerine getirmiş olmanın huzuru içerisindeyiz" dedi.

ÇİMSE-İŞ FİLYOS ŞUBE BAŞKANI BİLİR VEFAT ETTİ

TÜRK-İŞ'e bağlı T. Çimse-İş Sendikası Filyos Şube Başkanı Muharrem Bilir, yakalandığı hastalıktan kurtulamayarak 5 Ağustos 1996 günü vefat etti.

1954 doğumlu evli ve iki çocuk babası Bilir'e Allah'tan rahmet, işçi sınıfımıza ve ailesine başsağlığı diliyoruz.

KÖŞEMDEN

KAYA ÖZDEMİR

KAMU BANKALARI, İŞSİZLİK VE TERÖR

Genel Başkanımız Sayın Bayram Meral son günlerde birbirini takip eden ciddi uyarılar yapmakta, ülkemiz için hayati önemde gördüğü konularla ilgili olarak ilgili ve yetkilileri dikkate davet etmektedir. Sayın Genel Başkan aslında bu günlerde söylediklerini daha önceleride dile getirmişler kamuoyunun dikkatlerine sunmuşlar siyaset erbabını uyarmaya bu gün olduğu gibi bundan öncede devam edegelmişlerdir. Bu defa Sayın Meral'in üzerine basa basa söyledikleri ele aldıkları konuları kısaca gözden geçirelim. Genel Başkanımız Kamu Bankalarının Ziraat Bankası dışındakilerinin öncelikle ve acilen özelleştirilmesini ve buralarda gereksiz yere havadan para alarak kadro şişkinliği yaratanların ortaya çıkarılmasını istemektedir. Gerçekten seçim kaybeden bazı arkadaşlarımızın kendileri için makam mevki aradıkları buralarda emekli aylıklarında düşüş bile olsa zaman geçirdikleri bilinmektedir. Verimlilik ve karlılık esasına göre çalışması gereken kuruluşlarda istihdam şişkinliği verimliliği önler karlılığıda azaltır. Ve daha çokta zarara sebep olur.

Özelleştirmede samimi olanların TÜRK-İŞ Genel Başkanının ortaya koyduğu eleştirilere kulak vermeleri ve bir an önce Ziraat dışındaki Kamu Bankalarını özelleştirmeleri şarttır. Ülkenin çok acil kaynak ihtiyacı içinde bulunduğu bilinmektedir. Kamudaki israfın bir an önce önlenmesi Kaynak açığını kısmen telâfi edebilir. Gelişmiş ülkelerde bile görülmeyen bir araç saltanatı maalesef ülkemizde hala yürürlüktedir. Diğerlerini saymaya gerek bile yoktur söylene söylene artık ezberlendiği için ben de tekrarlamayacağım. Yatırımların durmuş olması kalkınma hızının yeterli bir düzeye çıkarılamaması işsizliğin temel sebebidir. Hızlı nüfus artışının önlenememesi bir taraftan Rant gelirlerinin kolay kazanç yolu olması diğer taraftan yatırımları engellemekte işsizlikte çığ gibi büyümektedir.

Türkiyemizin kalkınması gelişmesi ve örnek ülke haline gelmesi Milletimize SEVR Muahedesini layık görebilen düşman çevrelerin işine gelmemekte ve Türkiyenin kalkınmasını engellemek için ne lazımsa o yapılmaktadır. TERÖR başımıza beladır. Kahraman ordumuzun ve güvenlik güçlerimizin Teröre karşı verdikleri mücadele asla hafife alınamaz. Ne varki Teröre sahne olan Bölgemize ekonomik öncelikli yatırımların ve yardımların yapılması işsiz gençlere iş bulunması yöre insanlarına Devletin gerekli yardımları çabuklaştırması tehlikeyi tamamen olmasa bile büyük ölçüde ortadan kaldırır. Görevimiz gereği yıllardır TÜRK-İŞ'te bazan sorumluluk makamında bazanda danışmanlık görevlerinde bulunarak çalışıyoruz. Bizimde tesbitlerimiz Sayın Genel Başkanımızın tesbitleriyle aynı doğrultudadır. İşsiz gençlere Dolar dağıtıldığı ve bölge insanının çok yönlü kandırıldığı ileri sürülmekte ve çocukların dağa çıkmalarına sebep olan olayların başında işsizlik ve parasızlıkla sosyal ilişkilerin azlığı sayılmaktadır. Yıllardır beyinleri yıkanan, uyuşturucu ve dış kaynaklı yardımlarla beslenip hayal ufukları geniş tutulan insanların nasıl göz göre göre öldükleri ekranlardan gözler önüne serilen olaylar dizisi halindedir. Asıl amaç bu körpecik çocukların zamansız ölümleride nefret tohumlarını ekmek ve gelecekte bundan mümkünse yararlanmaktır.

Devletimizin ÜNİTER yapısının asla bozulmayacağı bozdurulmayacağı bütün cihanca biliniyor. Türkiye toprakları üzerinde bir tek bayrağın ayıldızlı şanlı bayrağımızın dalgalanabileceği cümle alemin hatta maceracıların bile bildiği bir gerçekter. Bu topraklarda değişmeyecek değiştirilemeyecek bir diğer hususta İstiklal Marşımızdır.

Siyasi istikrar eğer akıllıca sürdürülür ve Milletin kanını emen gerçek sülüklerin bu tutumlarına artık son verilirse iktidardakileri ilk alkışlayacak olanlar işçiler olurlar değilse siyasi hayatta perişan olanların her geçen gün kan kaybedenlerin oy kaybedenlerin akıbetleri unutulmamalıdır. Başkanımızın uyarılarına dikkat...

AĞUSTOS'96 GIDA HARCAMASI...

- **Dört kişilik ailenin Ağustos'96'da gıda harcaması tutarı 17 milyon 887 bin lira.**
- **Bir önceki aya göre artış oranı yüzde 3.4**
- **Yılbaşından bu yana sadece dengeli beslenebilmek için yapılması gereken ek harcama tutarı 5 milyon 109 bin lira.**

- **Sebze ve meyvadaki uygun mevsim koşulları (özellikle meyva fiyatlarındaki gerileme) aylık artış oranını frenlemeye devam etti.**
- **Yeni belirlenen asgari ücret günlük net 370 bin lira iken, günlük gıda harcaması tutarı 600 bin lira.**

İşçi ve ailesinin gıda maddeleri için harcamaları gereken aylık tutar Ağustos 1996 ayında 18 milyon lira sınırına dayandı. Çalışanların aileleri ile birlikte sağlıklı ve dengeli beslenebilmeleri için her ay yapmaları gereken harcama tutarı, gıda fiyatlarında görülen artışa paralel olarak artmaya devam ediyor.

TÜRK-İŞ ARAŞTIRMA MERKEZİ tarafından çalışanların yoğun olarak alış-veriş yaptıkları yerler dikkate alınarak sürekli olarak yapılan piyasa belirlemeleri; dört kişilik ailenin sağlıklı beslenmesini sağlayacak gıda maddelerini satın almak için yapılması gereken harcama tutarında artışın sürdüğünü ortaya koydu.

Yetişkinlerin ihtiyaç duyduğu kalori miktarı ile çocuklar için yaşlarına göre gerekli miktarlar Hacettepe Üniversitesi tarafından yapılan bilimsel çalışmalar sonucu ortaya kondu. Bu veriler esas alınarak farklı yaş gruplarındaki dört kişilik ailenin yapması gereken asgari harcama tutarı Ağustos 1996 ayı itibariyle aşağıdaki biçimde belirlendi.

Görüleceği üzere, temel gıda maddelerindeki fiyat değişimlerine bağlı olarak sağlıklı ve dengeli beslenebilmek için yapılması zorunlu aylık gıda harcaması tutarı yüzde 3.4 oranındaki artış ile Ağustos'96 ayında 18 milyon sınırına ulaştı. Bir önceki ay 17 milyon 291 bin lira olan dört kişilik ailenin gıda harcaması tutarı uygun mevsim koşullarına rağmen artış eğilimini bu ay da sürdürdü ve böylece aile bütçesine 596.000.- liralık ek bir yük geldi. Yılbaşından bu yana aile bütçesine gelen ek yük ise 5 milyon 109 bin lira oldu.

Aylık gıda harcama kalıbı içindeki farklı ağırlıkları nedeniyle bazı temel gıda maddelerinde bir ayda gerçekleşen fiyat değişikliklerinin yansımaları da farklı olmaktadır. Sıklıkla tüketilen ekmek gibi temel gıda maddesinde meydana gelen yüzde 20 oranındaki artış harcama tutarını arttıran temel unsur olmuştur. Aynı şekilde yumurta fiyatlarında yüzde 16.7 ile et fiyatında yüzde 5.9 oranlarında görülen artışların mutfak harcamasına yansıması olumsuz olmuştur. Buna karşılık özellikle meyve fiyatları bir önceki aya göre gerileme göstermiş; kuru fasulye, nohut, mercimek gibi bakliyat ürünlerinin fiyatlarında ise bir değişiklik olmamıştır. Ancak petrol ürünlerine son yapılan zammın ürünlere yansıması ile birlikte mevsim değişikliğine de bağlı olarak önümüzdeki aylarda fiyat artışlarının yükselme eğilimi göstermesi beklenebilmektedir.

Kuşkusuz işçiler ile birlikte tüm dar ve sabit gelirli kesimler için önemli olan husus, elde edilen gelirin satın alma gücü, diğer bir ifade ile kendileri ve aileleri için çarşıdan ne alabildikleridir. Bu yönüyle, aile bütçesi içinde önemli bir ağırlığı bulunan gıda harcamalarındaki değişimin izlenmesi büyük önem taşımaktadır.

Aslında işçi ve ailesinin yalnızca geçimini sağlayan ücret düzeyi yeterli bir gelir olarak kabul edilemez. İşçiler ve aileleri, ülkede yaratılan refahı paylaşma imkanına sahip olmalıdır. Salt geçimlik olan ücret düzeyinin yeterli görülmesi geçmişte kalması gereken bir yaklaşım olmak durumundadır. Ücretlerin, genel kabul gören gıda, konut, ulaşım, eğitim, sağlık vb.. temel ihtiyaçları karşılayabilmesinin ötesinde, daha iyi yaşama koşullarını sağlaması da gerekmektedir. Yeni belirlenen asgari ücretin günlük 370 bin lira olduğu, buna karşılık yalnızca gıda için yapılmak gereken tutarın günlük 600 bin liraya ulaştığı bir ortamın sağlıklı olduğu söylenemez.

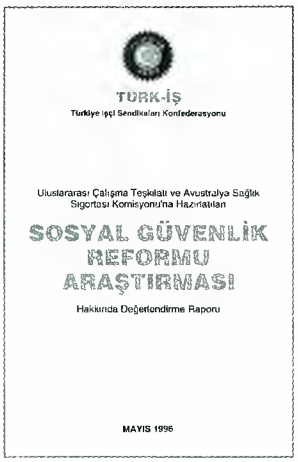
DÖRT KİŞİLİK AİLENİN AYLIK GIDA HARCAMASI (TL.)

	Ağustos'95	Temmuz'96	Ağustos'96
Yetişkin işçi	3.747.000.-	5.958.000.-	6.217.000.-
Yetişkin kadın	2.359.000.-	3.640.000.-	3.772.000.-
15-19 yaş grubu çocuk	2.856.000.-	4.723.000.-	4.922.000.-
4-6 yaş grubu çocuk	1.777.000.-	2.970.000.-	2.976.000.-
	10.740.000.-	17.291.000.-	17.887.000.-

TÜRK-İŞ
ARAŞTIRMA MERKEZİ YAYINLARI

TÜRK-İŞ Araştırma Merkezi tarafından hazırlanan bu rapor, 5 Nisan Kararları ile hedeflenen amaçları ve sonuçları temel biçimiyle irdelemektedir. Ödenilen toplumsal ve ekonomik bedele rağmen, 1996 başı itibariyle koşulların düzelmediği ortaya koyulmaktadır.

Türk sosyal güvenlik sistemi acil çözülmesi gereken mali darboğaz içerisindedir. Sosyal güvenlik sistemimizin karşı karşıya bulunduğu bu darboğaz sorunun çözümü için arayışların da başlamasına vesile olmuştur. Çalışma, bu sorunun çözüm yollarını irdelemektedir.

Bu çalışma, Türkiye'nin AB'ne tam üyeliğini isteyen ve destekleyen Konfederasyonumuzun, gümrük birliğinin yol açabileceği zorluk ve risklere açıklık kazandırmak amacıyla yapılmış ve bu sürecin asgari sorunla aşılabilmesi için alınması gereken tedbirler öngörülmeye çalışılmıştır.

Siyasal, ekonomik ve toplumsal yaşamda etkili olabilen grev hakkının ve kuramının gelişiminin incelenmesi bu bakımdan büyük önem taşımaktadır. Grevin Türk Hukuku itibariyle kapsamı, kullanılması, sınırları ve yasakları bu çalışma ile irdelenmektedir.

TÜRK-İŞ VE BAĞLI SENDİKALAR

TÜRK-İŞ
Genel Bşk.: **BAYRAM MERAL**
Bayındır Sokak No: 10 ANKARA
Tel : 433 31 25-26-27-28-29 Fax : 433 68 09 - 433 85 80

1	**TARIM-İŞ** 01 Genel Bşk.: **SABRİ ÖZDEŞ** Bankacı Sokak No. 10 Tel : 419 04 56 (6 Hat) Kocatepe / ANKARA Fax : 419 38 47	18	**DOK GEMİ-İŞ** 14 Genel Bşk.: **NAZIM TUR** Küçükpiyale Paşa Mah. Kızılay Meydanı No. 24/26 Tel : 237 25 90 (5 Hat) Kasımpaşa / İSTANBUL Fax : 237 39 89
2	**ORMAN-İŞ** 01 Genel Bşk.: **SELAHATTİN GÜNGÖR** Ataç Sok. Selam Ap. No. 1/5-10 Tel : 431 28 96 Yenişehir / ANKARA Fax : 434 12 67	19	**TÜRKİYE YOL-İŞ** 15 Genel Bşk.: **BAYRAM MERAL** İstanbul Cad. No: 58 İskitler / ANKARA Tel : 342 22 40-51 Fax : 341 27 05
3	**TÜRKİYE MADEN-İŞ** 02 Genel Bşk.: **H. HÜSEYİN KAYABAŞI** Strasburg Cad. 7 / 4-5 Sıhhiye / ANKARA Tel : 231 73 55-56-57 Fax : 229 89 31	20	**TES-İŞ** 16 Genel Bşk.: **MAHMUT ÖZONUR** Meriç Sok. No: 23 Beştepe / ANKARA Tel : 212 65 10 (20 Hat) Fax : 212 65 52
4	**GENEL MADEN-İŞ** 02 Genel Bşk.: **ŞEMSİ DENİZER** Mithatpaşa Cad. Okul Sokak Tel : (372) 251 32 04 ZONGULDAK Fax : 253 66 35	21	**TEZKOOP-İŞ** 17 Genel Bşk.: **MUSTAFA BONCUKLU** Üçyıldız Cad. No: 29 Subayevleri - ANKARA Tel : 318 39 79-86 Fax : 318 39 88
5	**PETROL-İŞ** 03 Genel Bşk.: **BAYRAM YILDIRIM** Altunizade Mah. Kuşbakışı Sok. No. 25 Tel : (216) 391 66 67 Üsküdar / İSTANBUL Fax : 391 66 78	22	**TÜRK KOOP-İŞ** 17 Genel Bşk.: **AHMET BALAMAN** İzmir Cad. Fevzi Çakmak Sokak 15/11 Fax : 229 58 36 Tel : 230 08 55 - 229 44 80 Yenişehir / ANKARA
6	**TEKGIDA-İŞ** 04 Genel Bşk.: **ORHAN BALTA** 4. Levent Konaklar Sokak Tel : (212) 264 49 96-97-98 Levent / İSTANBUL Fax : 278 95 34	23	**TÜMTİS** 18 Genel Bşk.: **SABRİ TOPÇU** İnkilap Caddesi No: 35/1 Aksaray/İSTANBUL Tel : (212) 530 07 43 Fax : 588 26 20
7	**ŞEKER-İŞ** 05 Genel Bşk.:**ÖMER ÇELİK** Karanfil Sokak 59 Bakanlıklar / ANKARA Tel : 418 42 73-74 - 418 19 88 Fax : 435 92 58	24	**DEMİRYOL-İŞ** 19 Genel Bşk.: **ENVER TOÇOĞLU** Necatibey Cad. Sezenler Sokak 5/4 Tel : 231 80 30-31 ANKARA Fax : 231 80 32
8	**TEKSİF** 06 Genel Bşk.: **ZEKİ POLAT** Ziya Gökalp Cad. Aydoğmuş Sokak No: 1 Tel : 431 21 70-71-72-73 ANKARA Fax : 425 78 26	25	**TÜRKİYE DENİZCİLER** 20 Genel Bşk.: **TURAN UZUN** Rıhtım Cad. Denizciler Sokak No: 7 Tel : 244 48 38 - 249 56 29 Tophane / İSTANBUL Fax : 244 52 21
9	**DERİ-İŞ** 07 Genel Bşk.: **YENER KAYA** Gençtürk Cad. 17/3 Birlik İşhanı Fax : 528 62 07 Tel : 522 19 89 - 526 28 65 Aksaray / İSTANBUL	26	**HAVA-İŞ** 21 Genel Bşk.: **ATİLAY AYÇİN** İncirli Cad. Volkan Apt. 66/1 Fax : 571 90 51 Tel : (212) 660 14 95 - 99 Bakırköy / İSTANBUL
10	**AĞAÇ-İŞ** 08 Genel Bşk.: **GÜRAL ERÇAKIR** Necatibey Cad. No: 20/22-23 Tel : 229 53 95 - 229 08 27 Fax : 231 52 19 Sıhhiye / ANKARA	27	**LİMAN-İŞ** 22 Genel Bşk.: **HASAN BİBER** Necatibey Cad. Sezenler Sokak 4/5 Tel : 231 74 18 Fax : 230 24 84 Sıhhiye / ANKARA
11	**SELÜLOZ-İŞ** 09 Genel Bşk.: **MİTHAT SARI** Ankara Cad. İpek Apt. No: 87 Tel : (262) 321 18 99 İZMİT Fax : 321 34 51	28	**TÜRKİYE HABER-İŞ** 23 Genel Bşk : **CENGİZ TEKE** Kültür Mah. Yüksel Cad. No: 38 Tel : 431 90 44-45 Yenişehir / ANKARA
12	**BASIN-İŞ** 10 Genel Bşk.: **ALİ EKBER GÜVENÇ** Hanımeli Sokak No: 26/6-7 Tel : 230 29 08 - 229 85 65 Fax : 229 43 15 Sıhhiye / ANKARA	29	**SAĞLIK-İŞ** 24 Genel Bşk.: **MUSTAFA BAŞOĞLU** Hedef Sok. No. 5 Tel : 231 80 45 Fax : 230 23 96 Anıttepe / ANKARA
13	**BASİSEN** 11 Genel Bşk.: **METİN TİRYAKİOĞLU** İstiklâl Cad. 311 - Mısır Han Kat: 4 Oda: 15 Tel : (212) 251 99 00 Galatasaray / İSTANBUL Fax : 252 38 35	30	**TOLEYİS** 25 Genel Bşk.: **CEMAİL BAKINDI** İnebey Mh. Küçük Langa Cd. No: 16/18 Kat. 1 Bilir İş Merkezi Tel : 530 73 82 - 585 52 07 Aksaray / İSTANBUL Fax : 530 72 99
14	**BASS** 11 Genel Bşk.: **TURGUT YILMAZ** Menekşe 2 20/19 Tel : 418 89 09 - 418 49 57 Fax : 418 36 93 Kızılay / ANKARA	31	**TÜRK HARB-İŞ** 26 Genel Bşk.: **İZZET ÇETİN** İnkilâp Sokak 20 Tel : 417 50 97-98-99 Kızılay / ANKARA
15	**TÜRKİYE ÇİMSE-İŞ** 12 Genel Bşk.: **TAMER ERALAN** Esat Cad. No. 43 Tel : 419 58 30 - 34 Fax : 425 13 35 Küçükesat / ANKARA	32	**TGS** 27 Genel Bşk.: **ZİYA SONAY** Basın Sarayı Kat: 2 Fax : 511 48 17 Tel : (212) 514 06 94-96 Cağaloğlu / İSTANBUL
16	**KRİSTAL-İŞ** 12 Genel Bşk.: **MUSTAFA BAĞÇECİ** Kazancı Yokuşu, Ağaçırağı Sokak No: 3 Daire: 10 Tel : (212) 251 95 77 (3 Hat) Taksim / İST. Fax : 251 95 79	33	**TÜRKİYE BELEDİYE-İŞ** 28 Genel Bşk.: **EFENDİ GÜVERCİN** Yeni Selim Paşa Sokak No: 62 Tel : 513 82 54-55-56 Fax : 513 93 68 Aksaray / ISTANBUL
17	**TÜRK-METAL** 13 Genel Bşk.: **MUSTAFA ÖZBEK** Akıncılar Sokak No: 14 Tel : 231 79 40 (4 Hat) Maltepe / ANKARA Fax : 229 77 14	34	**TÜRK-SEN** Genel Bşk.: **ÖNDER KONULOĞLU** A. Şehit Mehmet R. Hüseyin Sokak Tel : (0.392) 227 24 44 Fax : (0.392) 228 78 31 Lefkoşe / KKTC
		35	**HÜR-İŞ** Genel Bşk.: **ÖZAY ANDIÇ** 21 Okullar Yolu Kızılay Mah. Tel : (0.392) 228 24 56 Lefkoşe / KKTC

DEMİRCİOĞLU MATBAACILIK • Tel : 434 14 71 - Fax : 434 14 71 • ANKARA